

vpl. Pyhäjärvi

Keskiviikko 18. marraskuuta 2015

Pyhäjärveläisyyden vaalija – Karjalan puolustaja

N:o 11 60. vuosikerta

Evakkotaipaleet muistetaan, nykypäivän pakolaisuus puhuttaa

Pyhäjärveläisiä evakkomatalla Räisälän-Sairalan tiellä 1939. SA-kuva. Osa pyhäjärveläisistä sijoitettiin evakkoon Alavudelle. Entä mitä tarkoittaa evakkous, pakolaisuus ja siirtolaisuus? SIVUT 8-9.

Valamon saaret mukana sodan mylleryksessä

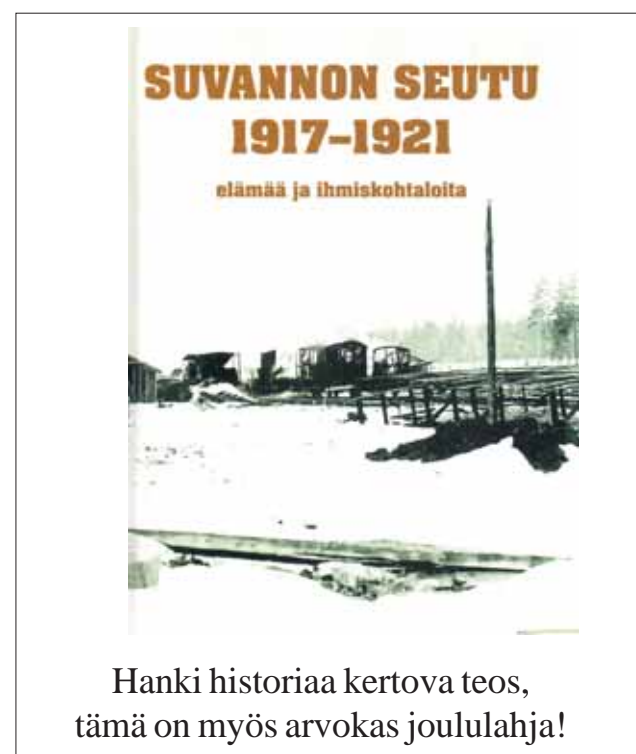

Valamon saaret joutuivat myös sodan mylleryksiin. Kuvassa Punalippuisen Laatokan laivaston muistomerkki paikalla, missä oli aikanaan suomalaisten esikuntarakennus, joka oli räjäytetty vuonna 1941. SIVU 10.

Vammalan Karjala- seura kiitti aktiivisia toimijoita 70-vuotis- juhlissaan

Seuran perustajajäsen Paula Hoikka o.s. Hanski (keskellä) ja tarinailtadiplomien saajat. SIVU 2

Hanki historiaa kertova teos,
tämä on myös arvokas joululahja!

18. marraskuuta 2015

Arvokas juhlaperinne

Karjalaisten asetuttua evakkoon eri puolille Suomea alkoi varsin nopeasti kehittyä järjestäytyntä toimintaa karjalaisen perinteen ylläpitämiseksi uusilla asuinsijoilla. Toiminnasta vastasivat pääasiassa varsin nopeaan tahtiin syntyneet pitäjakohtaiset järjestöt, joissa ei pitkään saanut näkyä alkuperäisen kotipaikkakuntamme nimeä sellaisenaan. Siksi meidän Vpl. pyhäjärveläistenkin säätiömme nimi oli aluksi Pyhän-Säätiö, ja vasta rautaesiripun kaaduttua kotipitäjäimme saattoivat ottaa oman nimensä myös järjestönsä nimeksi.

Säätiöiden toiminta on ollut periaatteessa koko maan kattavaa, mutta täydennyksekseen ja paikkakuntakohtaisen tai alueellisen toiminnan virittämiseksi ja kehittämiseksi syntyi myös rajatummalla alueella toimivia Vpl. Pyhäjärvi-kerhoja, joista osa on viime vuosina sulautunut yhteisten karjalaisseurojen toimintaan. Näille järjestöille on kehittynyt oma toimintaperinteensä, johon on kuulunut pienimuotoisia tarinailtoja, harrastuspiirejä, pikkujouluja, kevätjuhla, retkiä ja hengellisiä tapahtumia.

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön tärkein kokoontumismuoto on alusta asti ollut jokakesäinen Vpl. Pyhäjärvi-juhlamme, joka on pyrkinyt jatkamaan entisen kotipitäjäimme kihupyhäperinnettä. Juhlan järjestäjänä ovat olleet paikallinen Pyhäjärvi- tai karjalaisseura yhdessä säätiön kanssa.

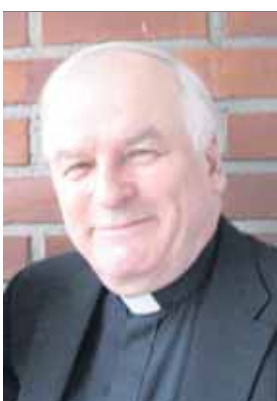
Juhlat ovat toistaiseksi kahta kertaa lukuun ottamatta olleet kaksipäiväiset. Viime kesän juhla Sastamalassa oli vuoden 1947 jälkeen toisen kerran yksipäiväinen, mikä ei kuitenkaan kyseeseen saattujen vastausten perusteella vähentänyt tilaisuuden osallistujamäärää eikä sen arvostusta. Juhlat voivat jatkossa olla edelleen kaksipäiväiset, jos järjestävä seura pitää sitä mahdollisena.

Tätä kirjoitettaessa ei vielä tiedetä, missä ja minä viikonloppuna Vpl. Pyhäjärvi-juhlat kesällä 2016 pidetään, mikä on jossakin määrin poikkeuksellista. Säätiön hallitus harkitsi useassa kokouksessaan perusteellisesti, voitaisiinko seuraavat Vpl. Pyhäjärvi-juhlat pitää toistamiseen entisellä kotipaikkakunnallamme Karjalan kannaksella. Säätiö päätyi tulokseen, että kesän 2016 juhla ei vietetä Vpl. Pyhäjärvellä, mutta sitä mahdollisuutta pidetään silti elossa seuraavia vuosia varten. Juhlien pitopaikka ja tarkka ajankohta kesällä 2016 selviää lähiviikkojen aikana. Säätiön hallitus kehottaa Vpl. pyhäjärveläisiä ja heidän ystäviään seuraamaan tämän lehden palstoilta ja muista tietolähteistä, missä ja milloin kesällä 2016 jälleen joukolla tapaamme. Tiedon varmistuttua se kannattaa heti merkitä muistiin ja tehdä ajoissa päätös osallistumisesta, vietimmepä juhliamme missä päin tahansa Suomea.

Juhlaperinteemme on ohjelmansa koostumukselta ja sisällöltään niin arvokas, että sitä kannattaa pitää voimissaan. Sitä paitsi meidän heimotapaamisemme on kohtaamista kasvoista kasvoihin, mikä nykyisenä sosiaalisen median valtakautena on jo arvo sinänsä.

JUHANI FORSBERG

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön hallituksen varapuheenjohtaja

Vammalan Karjalaseura ry on toiminut jo 70 vuotta

Vammalan Karjalaseuran perustava kokous oli Vammalan Seurantalossa 8.3. 1945. Sitä tuli tänä vuonna kuluneeksi 70 vuotta.

Puheenjohtajana perustavassa kokouksessa oli **Matti Hanski** ja sihteerinä **Paula Hanski**. 70-vuotisjuhlassa oli nyt mukana **Paula Hoikka** o.s. Hanski.

Seura vietti juhlaansa ensin messussa Tyrvään kirkossa, jonka jälkeen lippukulkueessa vietiin havuseppele Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkillä. Messun jälkeen oli lohikeittoa seurakuntatalolla ja 70 -vuotisjuhla, jossa vieraat toivotti tervetulleiksi seuran puheenjohtaja, kansanedustaja **Pertti Hakanen**.

Juhlapuhujana oli Karjalan Liiton toiminnanjohtaja **Satu Hallenberg**. Kaupungin tervehdyksen toi kaupunginvaltuuston puheenjohtaja **Ulla Yli-Hongisto** ja seurakunnan tervehdyksen kirkkovaltuuston puheenjohtaja **Suvi Siianoja**. Karjalaisseurojen Satakunnan piirin puheenjohtaja **Jouko Hämäläinen** toi piirin tervehdyksen, Vpl. Pyhäjärvi Säätiön ja Aetsä Karjalaseura ry:n tervehdyksen toi **Markku Pärsinen**, Huittisten Karjalaseura ry:n tervehdyksen toi **Heikki Kiiski**.

Musiikista juhlassa vastasivat **Maria Piironen** ja **Olena Sandholm**. Päätöspuheen piti Sastamalan seurakunnan kirkkoherra **Ari Paavilainen**. Juhlan juonsi **Seija Hakanen**.

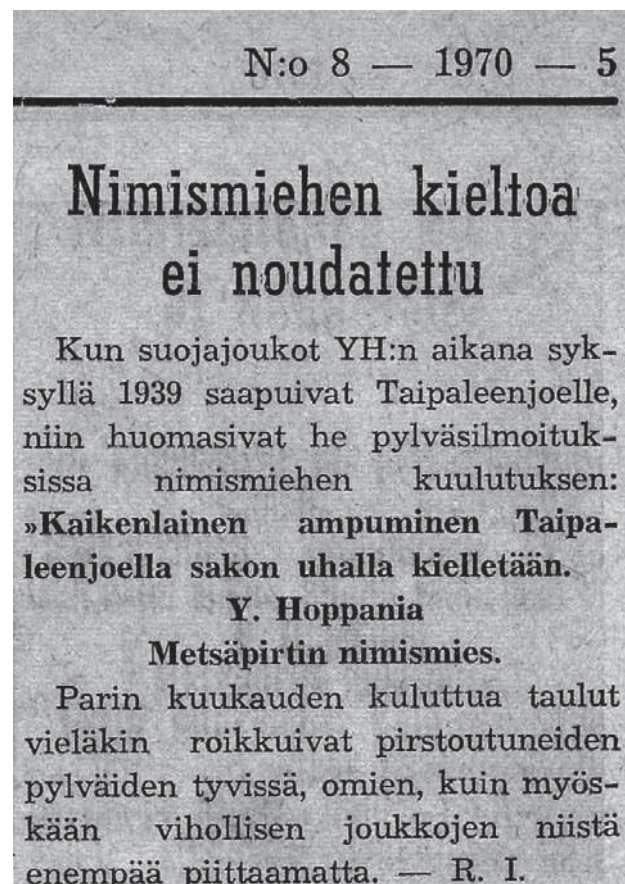
Hopeisen ansiomerkin saivat **Pertti Hakanen**, **Irja Kärki**, **Ritva Heikkilä** ja **Oiva Kaasalainen**. Pronssisen ansiomerkin saivat **Marjo Tahvanainen**, **Maileena Hyyti**, **Sami Karmala** ja **Osmo Huovinen**.

Perustajajäsentä **Paula Hoikka** muistettiin kukilla sekä ahkeria seuran kokouksissa ja tarinailloissa käyneitä **Aune** ja **Tauno Mäkistä** sekä **Eila** ja **Eino Mäkistä** tarinailtadiploimein. Juhlan päätteeksi juotiin vielä täytekkukahvit.

MAILEENA HYYTI

Ansiomerkin saajat 2015.

Talvisodan alla

Taubila-aineistoa etsiessään on Mauri Hauhia käynyt läpi myös vanhoja lehtiä. Ohessa tiedote talvisodan alta.

Kiitos!

Vammalan Karjalaseura ry vietti 70-vuotisjuhliansa 11.10.2015. Esitämme sydämelliset kiitoksemme juhlienjärjestäjille, ohjelmansuorittajille, yksityishenkilöille ja yhteisöille, sekä arvoisalle juhlayleisölle. Teidän kaikkien myötävaikutuksella saimme viettää ikimuistaisen juhlan.

Vammalan Karjalaseura ry

Yhdessä tekeminen on voimaannuttava tekijä myös hengellisessä toiminnassa

Karjalaseurojen Satakunnan piirin kaakkoiset seurakunnat: Aetsän, Vammalan ja Huitisten Karjalaseurat, toimivat monipuolisesti yhteistyössä. Pyhäinpäivän jälkeisenä sunnuntaina oli Aetsän Karjalaseuran vuoro olla isäntänä ja vastata seurakolmikokunnan yhteisen hengellisen tilaisuuden järjestämisestä. Tilaisuus oli samalla koko piirin hengellisen tilaisuus.

Aetsän seurakuntatalolle kokoontui sunnuntai-ilta iltapäivänä talon täydeltä harrasta seuraväkeä. Osanottajien määrä yllätti mieluista. Piiraskahvien jälkeen Aetsän Karjalaseuran puheenjohtaja **Markku Pärssinen** toivotti osanottajat tervetulleiksi ja esitti kiitokset Sastamalan seurakunnalle mahdollisuudesta kokoontua seurakunnan tiloissa. Kiitoksen saivat myös ahkerat talkoolaiset, jotka huolehtivat kahvitarjoiluista antimineen.

Avaaja palautti mieleen edellisenä päivänä vietetyn pyhäinpäivän vieton tarkoituksen. Päivän vieton on pitkät perinteet. Sato on saatu viljelyksiltä korjattua ja syytyöt tehtyä. On aika pysähtyä hetkeksi hengähtämään ja kiittämään Luojaa maan antimista. Samalla halutaan muistaa kulu-neen vuoden aikana pois nukkuneita läheisiä ja kaikkia meitä edeltäneitä sukupolvia sekä kunnioittaa heidän tekemänsä työtä jälkipolvien hyväksi. Tämä on erittäin tärkeää karjalaisille, jotka eivät voi käydä viettämässä muisteluhetkeä ei-

vätkä voi sytyttää kynttilöitä Karjalaan jääneiden vainajien omien hautojen äärellä. Monet muistojen ja ikävöinnin kohteet ovat satojen kilometrien päässä.

Puheiden lomassa laulettiin tuttuja hengellisiä lauluja ja virsiä Sastamalan seurakunnan johtavan kanttorin **Tuuli Murajan** säestöksellä.

Tilaisuudessa puhui Keikyän kappalainen **Olavi Sorva**. Hänen sanansa perustuivat 1. Pietarin kirjeeseen. Siinä kristittyjä kehoitetaan olemaan yksimielisiä, jakamaan keskenään ilot ja surut sekä olemaan vastaamatta pahaan pahalla. Karjalaisuudesta hän totesi sen olevan yhdistävä tekijä, yhteiset kohtalot lisäävät yksimielisyyttä.

Hengellisessä tilaisuudessa kuultiin myös **Mirja Kärjen** lausuvan P. Mustapäätä vuodelta 1947. Toisena esityksenä hän lausui Oiva Paloheimon ”Lapsuuden pihan”.

Kirsti Sirola tarinoi Lotta-perinteestä. Hän totesi, että menneisyys ei ole kuollut. Sukupolvien välinen muistojen vaihto on tärkeää. Kertomuksen esimerkkihenkilönä oli hänen Räisälän Myllypellossa syntynyt äitinsä. Äidin kautta hän on tullut tietoiseksi lottina palvelleiden naisten isänmaallisuudesta ja uhrattavuudesta. Lotta-lupaus velvoitti antamaan kaikkensa isänmaan ja lähimmäisten hyväksi.

Lotat palvelivat monissa

yhteiskunnan toimivuuden ja sodankäynnin kannalta tärkeissä tehtävissä ja vapauttivat kymmeniä tuhansia miehiä taistelutehtäviin. Muistot eivät saa jäädä vain sodan ja sodan jälkeisen sukupolven omaisuudeksi, vaan niiden täytyy siirtyä heikentymättöminä eteenpäin sukupolvien ketjussa.

Karjalaseurojen Satakunnan piirin tervehdyksen tilaisuuteen toi hengellisen toimikunnan jäsen **Markku Evala**. Hän piti em. seurakolmikokunnan yhteistyötä esimerkillisenä. Yhdessä tekeminen tiivistää kanssakäymistä ja säästää resursseja. Näin voidaan välttää turhaa päällekkäistä toimintaa. Lopuksi hän totesi, että tulevina vuosina monet Karjala-yhteisöt ovat vietäneet juhluvuottaan, mm. Karjalan Liitto täytti keväällä 75 vuotta. Vuoden lopulla ovat tulossa vielä monet juhlat, mm. piiri juhlii 70-vuotista toimintaansa 22.11.2015.

Tilaisuuden loppusanoissa **Olavi Sorva** palautti mieleen pyhäinpäivän vieton keskeisen sisällön ja sen merkityksen. Kristittyjä kehoitetaan lähimmäisenrakkauteen ja hyvän tekemiseen. Tärkeää on myös muistelemista ja muistaminen, näin rakennetaan myös hyvää tulevaisuutta.

RAIMO HANNUKAINEN
Karjalaseurojen Satakunnan piirin sihteeri

Hengellistä juhlaa luotsanneet Markku Pärssinen, Kirsti Sirola, Mirja Kärki, Olavi Sorva ja Markku Evala. Alakuvassa juhlaväkeä. Kuvat: Yrjö Inkinen.

Terveiset Mouhijärveläisten poruhkan joulupuurolta

Aluksi Mouhijärven Karjala Poruhka esittää kutsun tulla mukaan iloiseen joukkoomme. Poruhkamme koostuu Vpl pyhäjärveläistä perimää kantavista ”aidoista” tai pyhäjärveläisyyteen ”naiduista”.

Poruhkamme jäsenten elämä on tai ollut jotenkin kietoutunut Mouhijärvelle. Haluamme kertoa toiminnastamme siksi, että jos kiinnostut, ota yhteyttä ja liity poruhkaamme. Poruhkamme säännöt ovat ”tiukat”, mutta tarvittaessa joustavat.

Mouhijärven Karjala-poruhka jatkaa entisen Mouhijärven Karjalaiset ry:n jalanjäljissä ilman yhdistysbyrokratiaa tai jäsenmaksuja. Toiminnassamme on mukana yli kaksikymmentä aktiivista. Tällä kokoonpanolla järjestämme vuosittain kaksi tapaamista.

Pyhäinpäivänä laskemme kukat Karjala-muistomer-

kille ja sytytämme kynttilät myös **Impi ja Karl Wiikan** haudalle. Kuten muistamme, Karl Wiika oli Pyhäjärven sekä Mouhijärven entinen kirkkoherra ja hänen vaimonsa **Impi Wiika** Mouhijärven yhteiskoulun ensimmäinen rehtori. Monella meistä ensimmäinen kosketus Karl Wiikaan on ollut kaste.

Toinen tapaamisemme on kesäinen kulttuuritapahtuma tai maakuntamatkailu. Lisäksi Vpl Pyhäjärvi juhlat ja -lehti ovat itsestään selvyyskysymyksiä.

Perinteinen puurojuhlamme oli pyhäinpäivänä 31.10.2015.

Aloitimme tapaamisen laskemalla sinivalkoiset kukat punamustin nauhoihin Karjala muistomerkillä ja sytyttämällä kynttilät myös Wiikojen haudalle.

Tämän jälkeen siirryimme joulupuurolle ja torttu-

kahville kahvila Signeen Mouhijärvelle. Kahvila Signeen emäntä **Iida Salmi** kertoi, miten oli edellisenä iltana hakenut luomumaitoa paikalliselta Soinin tilalta, riisi oli kuuleman tullut hieman kauempaa. Puuro olikin todella maukasta, kiitos vielä emännälle.

Meillä ei varsinaista ohjelmaa tilaisuuksissamme ole. Jäsenemme kertovat Pyhäjärven tai Karjalaan liittyvistä tapahtumista, matkoista tms. **Hassin Matti** kertoi kesän käynnistä Pyhäjärvellä ja Terijoella. Itse kerroin kesän Viipurin matkastamme ja hienosti entisöidystä Alvar Aallon kirjastotalosta. Suosittelemme tutustumiskäyntiä. Puhuimme myös menneistä ja tulevista Pyhäjärvi-juhlilla.

Toisena aiheena oli kesän 2016 matka. Sovimme alustavasti, että lähtisimme Lahden kaupungin teatte-

riin katsomaan Evakkotyön tarinaa. Tähän matkaan toki sisältyy paljon muutakin.

Muu aika käytettiin haasteluun, josta ei tahtonut tulla loppua. Olisiko tuo karjalainen tapa, että kaikki puhuvat, mutta kukaan ei kuuntele?

Tämän jälkeen ohjelmassa oli sanajumalanpalvelus Mouhijärven kirkossa.

Mouhijärven kappalainen **Lasse Hautala** luki kuluneen vuoden aikana poisnukkuneiden seurakuntalaisten nimet ja jokaisen muistoksi sytytettiin kynttilä. Joukossa oli myös juuriltaan pyhäjärveläisiä.

Jo tässä yhteydessä toivotamme kaikille Rauhaista Joulua!

Sastamalassa pyhäinpäivänä 2015

Mouhijärven Karjala Poruhka KARI AIKAS

Kukat muistomerkillä laskivat Kirsti ja Viljo Kukko. Viljo on kunniajäsenemme ja Tiituan poikia, syntynyt v. 1923, hänen vaimonsa Kirstin juuret ovat rajantakaisella Uukuniemellä.

Rakkaamme

**Aulis Alvar
KARPPANEN**s. 23.9.1923 Pyhäjärvi Vpl
k. 8.10.2015 Sastamala*Levolle lasken Luojaani,
armias ole suojaani,
jos sijaltain en nousisi,
taivaaseen ota tykösi.*

Kaivaten

Irma**Maritta ja Heikki****Toivo, Matti ja Rose****Karios, Ristomatti ja Aleksanteri****Mimmi ja Nelli****Jussi****Aksu, Jaana, Alina ja Minja****Eetu, Noora ja Eemi****Venla ja Nea****Sauli ja Minna****Nicholas ja Magdalena****Muut sukulaiset ja ystävät**

Siunaus toimitettu läheisten läsnä ollessa.

Lämmin kiitos osanotosta.

Kiitämme kaikkia puolisoni ja isämme hoitajaa.

Veljeni ja setämme

**Viljo Kalervo
MUSAKKA**s. 17.1.1927 Pyhäjärvi Vpl
k. 18.10.2015 Nastola

Kaivaten

Raimo ja Elsa**Pami, Vesa, Erkka ja Miina****Vesa, Anne, Elvira ja Akseli****Eeva, Elmo ja Karri****Sukulaiset ja ystävät***Rauha uneen uupuneelle,
matkan määrään saapuneelle.*

Siunaus toimitettu. Kiitos osanotosta.

Rakkaamme

**Kerttu Annikki
MUSTONEN**

o.s. Soikkeli

* 7. 7.1932 Pyhäjärvi VPL
† 14.10.2015 Hämeenkyrö

Kaipuksella muistaen

Gunnar**Veikko ja Maija-Leena perheineen****Aila ja Tuomo perheineen****Hannu ja Katja****siskot ja veli perheineen****muut sukulaiset****ystävät ja tuttavat***Saapui hetki elon illan,
voimat hiljaa väheni.
Väistyi vaivat, tuli rauha,
uni kaunis ikuinen.*Siunaus toimitettu 7.11.2015.
Kiitos Kaarihovin väelle äidin hyvästä hoidosta.**Kirkonsanoma****Ulkopuolisten evankeliumi**

Olin Pyhänpäivän iltana Tyrvään kirkossa. Jokaiselle kuluneen vuoden aikana poisnukkuneelle sytytettiin muistokynttilä. Runsaan kahdensadan vainajan joukossa oli monia tuttuja, myös läheiksi kokemiani pyhäjärveläisiä. Kuolleiden joukossa mainittiin myös minulle erityisen tärkeä henkilö, entinen esimieheni, Tyrvään seurakunnan paimen, kirkkoherra Timo Sakari Kökkö. Timo Kökkö oli myös pyhäjärveläisten ystävä.

Mieleeni palautuu Timo Kökön viimeinen puhe Vpl. Pyhäjärvi-juhlassa Sastamalassa vuonna 2011. Vietimme Muistojen iltaa Tyrvään Pyhän Olavin kirkossa. Kökön puheen lähtökohtana olivat sanat Luukkaan evankeliumista (23:26): "Ja viedessään häntä pois he saivat käsiinsä Simonin, erään kyreneläisen, joka tuli vainiolta; ja hänen olalleen he panivat ristin kannettavaksi Jeesuksen jäljessä."

Koskettavasti iäkäs rovastimme asetti sanansa meille juhlavieraille viitaten kirkon seinällä riippuvaan krusifiksiin: "Tänään pyhäjärveläiset ovat tässä kirkossa kokoontuneet oman

ristinsä katselemiseen. Kool-la oleva seurakunta katsoo ristiinnaulitun kuvaa, niin kuin Pyhäjärven seurakunta on sitä katsonut pian 300 vuotta. Tosin näemme tässä ristissä muutakin kuin siinä ristissä, jota Simon Kyreneläinen kerran pantiin kantamaan. Tätä ristiä ei kukaan kannan. Risti itse kantaa. Se kantaa meidän syntiemme sovittajaa, armahtajaa, häntä, jossa meidän toivomme on, Vapahtajaa. Ristin sanoma on paras saamamme."

Puheessaan Timo Kökkö muisteli myös henkilökohtaisia kokemuksiaan Pyhäjärven kirkosta pelastetun esineistön evakkotai-paleelta: "Kun olin kerran vähän aikaa Yli-Iin kirkko-herrana, sen seurakunnan alttarilla olivat Pyhäjärven kirkon ehtoollisvälineet, ne, joita minua ennen olivat koskeneet rovasti K.A. Wiikan kädet. Voisin sanoa, että jokaisena rippipyhänä minulla oli läsnä ja muistissa kerran ollut Pyhäjärven seurakunta."

"Toista kuukautta virassa olleena nuorena pappina sain olla piispan avustajana, kun Oulun piispa Väinö Malmivaara vihki Pelton ja Turtolan kirkot. Pel-

lon kirkko oli saanut Viipurin läänin Pyhäjärven kirkon kelloista yhden. Turtolan kirkossa alttarin yläpuolella oli tämä Vpl Pyhäjärven kirkon vanha ristiinnaulitun kuva. Muistan, että se oli niin kuin sodan ja loista pelastunut on, kolhiintunut ja korjailematon, yhtä särkynyt kuin se pitkin Suomea hajotettu Pyhäjärven seurakunta, jolle se oli kuulunut. Se puhui sanomaansa Kristuksen rististä... mutta se puhui myös siitä rististä, jota Karjalan kansa ja koko Suomi oli historiansa aikana pantu kantamaan."

Rovasti Kökkö näki Karjalan heimon ja ristiä kantamaan joutuneen Simon Kyreneläisen kohtalossa yhteisen piirteen: ulkopuolisuuden. Ulkopuolisuus on ollut Karjalan evakkojen elämän poisjäämättömänä ristinä. "Mutta vaikka te tänään jo olette kotona, ajatuksissanne, sielussanne ja muistoissanne, te vielä näilläkin juhlilla hakeudutte sinne, missä ette koskaan olleet ulkopuolisia, vaan missä olitte kotona. Muistatte "kotkylää", "Pyhäkylää", Saaprua, Kiimajärveä, Konnitsaa ja kaikkia Pyhäjärven kyliä. "Siel ol meil kot."

Puheensa lopuksi hän rohkaisee meitä kulkemaan uskon tietä Vapahtajamme kanssa: "...omasta ulkopuolisuuden tunnostamme huolimatta meidät kutsutaan, on kutsuttu kulkemaan siinä samassa saatossa, jossa meidän Vapahtajamme kulkee. Me moitimme osaamme, valitimme ja riitelemme ristimme kanssa, mutta olemme kuitenkin sovitettävien saatossa. Kristus kulkee aina edellä..."

Vanhetessani olen yhä enemmän ruvennut muistamaan Heprealaiskirjeen ulkopuolisten ja keskenjääneiden Jumalan kansan vaeltajien evankeliumia: "Uskossa he kaikki kuolivat, eivätkä luvattua saavuttaneet. Vain kaukaa he olivat sitä katsoneet ja sitä ikävöineet siten ilmaisten etsivänsä isänmaata." Perille taivaalliseen isänmaahansa Jumala saattaa heidät, ulkopuoliset."

Rovasti Timo Kökkö sai laskea matkasauvansa 23.7.2015. Siunattu on hänen muistonsa, joka vielä kuoltuaankin puhuu.

MIRJA TENKANEN

Lapsuusystävän haudalla

Kuvassa Suoma Saarinen ripottelee kesällä lapsuudenystävänsä Terttu Lukkarin haudalle Sortanlahdesta tuotua hiekkää. Terttu menehtyi tammi-kuussa 2015 ja ystävykset tapasivat viimeisen kerran elokuussa 2014.

**Koulupiirin kerronta vei
mummolan kyläteille**

Edellisessä lehdessä oli laajasti selostettu Enkkuan koulupiiriä, joka oli ollut esitelmien aiheena Vpl. Pyhäjärvi-seuran järjestämässä tilaisuudessa. Oli upea lukuelämys kulkea Enkkuan kylällä. Kuin olisin käynyt mummolan teillä kävelyllä. Olen käynyt Pyhäjärven kirkon hautausmaalla, mutten vielä Enkkuan kylässä.

Isäni oli **Matti Kuoppa** ja kotoisin sieltä, s. 1911, Inkerin pakolaisia, **Mari ja Heikki Kuopan** poika. Huomasin, että muistelussa Kuopan talosta kerrottaessa hänen nimensä puuttui. Oli ehkä silloin työmatkalla jossain. Hän oli sekatyömiehelle ja oli mm. Valamossa metsätoissa ja Kannaksen puolella renkinä.

Sydämelliset kiitokset **Maija Virtaselle**, o.s. **Savolainen**. Valitettavasti en päässyt Karjala-talon tilaisuuteen. Samoin kiitän tästä lehdestä, terveisin

LIISA HELENA KUOPPA
Hämeenlinnan Lammitla

TARKENNUS. Lokakuun lehdessä julkaistiin **Jaakko Lappalaisen** kuolinilmoitus. Häntä jäi kaipaamaan myös tytär **Saija**, jonka nimi puuttui kuolinilmoituksen surevien joukosta. Toimitus pahoittelee virhettä.

**Pyhäjärvi-lehti
julkaisee**

joka numerossa tietoja perhetapahtumista, kuten merkkipäivistä, edesmenneistä ja valmistuneista.

Muistathan kuitenkin aina kysyä asianosaisilta luvan tietojen julkaisuun.

Muistokirjoituksia

Mauri Matti Toiviaisen muistolle

Mauri Matti Toiviainen kuoli 2.9.2015 Järvenpäässä. Hän syntyi 6.6.1923 Pyhäjärvellä Kostermaan kylässä maanviljelijä, kunnankirjuri Vilho Toiviaisen ja hänen vaimonsa Katri Toiviaisen o.s. Kekki perheeseen toisena lapsena. Maurille yksi lapsuudenajan mieleisistä harrastuksista oli pesäpallon pelaaminen kylän muiden poikien kanssa. Hän kiitteli tätä harrastusta ja maatöiden tekemistä myöhemmin hyvän peruskunnan antajana. Maatöitä Mauri ja samassa taloudessa ollut Onni-setä tekivät paljon yhdessä. Mauri valjasti niittokoneen yksin hevoselle jo 13-vuotiaana. Tämän jälkeen hän omien sanojensa mukaan osasi jo kaikki maatalon työt.

Mauri kävi Enkkuan kansakoulun. Tästä ajasta hän on kirjoittanut seikkaperäisesti Ikkuna Karjalaan -kirjassa.

Kotona oli harmoni ja isä Vilhon pojalleen Viipurista ostama viulu. Mauri opetteli harmonin soiton ilman opetusta. Niinpä hän jo 13-vuotiaana osasi soittaa Koraalikirjan virret kokonaisuudessaan. Tästä johdettiin, että hän joutui rippikoulussa soittamaan joka aamu aamuhartausvirren. Hän on todennut, että kuului ilmeisesti viimeiseen kevään 1939 rippikouluurhythmiin, joka konfirmoitiin Pyhäjärven kirkossa, koska kirkko poltettiin maaliskuussa vuonna 1939.

Maanviljelijähaaveet raukesivat, kun Talvisota alkoi. Mauri ilmoittautui 16-vuotiaana vapaaehtoisena sotaan puolustamaan kotiseutuaan. Varmaankin hänen iästään johtui, että hän palveli Talvisota-ajan Pyhäjärvellä. Siellä hän sai myös koulutuksen konekivääriampujaksi. Sodan alkuvaiheessa tehtäviin kuuluivat koko kunnan viljojen kuljettaminen "lännen juniin", veneiden kokoaminen yhteen paikkaan, josta ne vietiin myöhemmin poltettaviksi ja Pyhäjärvelle jääneiden kotiefäinten lojuttaminen.

Kun sota eteni, tehtäviin kuului myös partiointi ois- in Pyhäjärven jäällä mahdollisten desanttien vuoksi. Myös jonkinlaista ilmatorjuntaa oli. Pyhäjärvelle kuuluivat Taipaleen taisteluiden äänet. Juuri ennen Talvisodan loppua kuorma-auto kävi hakemassa Pyhäjärvellä olleen tykin ammuksia. Vasta myöhemmin miehet tajusivat, kuinka vähissä ammuksia olivat olleet ennen Talvisodan loppua tällä loholla.

Jatkosodan ajan Mauri palveli Äänisellä kuuluen tykistöön. Hyökkäysvaiheen jälkeen asemasotaa kesti hänen osaltaan noin 2,5 vuotta. Se aika käsitti partiointitehtäviä ja oli alituista varuillaanoloa vihollisen vuoksi. Uhkaavia tilanteita oli useita. Asepalveluksen Mauri suoritti sotien välillä. Siviiliin hän lähti kersanttina. Ennen sodan loppumista hän pääsi vielä lomalle Keuruulle, jonne hänen vanhempansa olivat muuttaneet evakkoon. He olivat päässeet asumaan Keuruun kunnantalon yläkerran kahteen huoneeseen, joista toinen palveli Pyhäjärven kunnantoimistona. Sota-aikaa Maurille kertyi yhteensä noin 4,5 vuotta.

Siviiliin päästyään Maurin edessä oli ammatinvalinta. Kajaanin opettajaseminaari otti uusia opiskelijoita jo tammikuussa 1945. Hän pyrki sinne ja pääsi. Mauri valmistui kansakoulunopettajaksi vuonna 1948. Opiskelu sisälsi myös paljon musiikkiin liittyvää opetusta. Mauri pääsi soittamaan viulua seminaarin orkesteriin. Hän lauloi seminaarin Karjalakuorossa ja harrasti myös yksinlaulua. Seminaariaikaan liittyi laulemiskin, jolloin hän piti yhteisen konsertin Kim Borgin kanssa. Maurilla oli näihin aikoihin aikomus pyrkiä oopperaan. Myöhemmin muodostuneen perheen vuoksi hän hylkäsi nämä suunnitelmat.

Ensimmäisen työpaikkansa Mauri sai osin viulunsoittotaidollaan. Iisalmen maalaiskunnan kouluun haettiin opettajaa, joka tulisi soittamaan johtajaopettajan johtamassa paikkakunnan orkesterissa. Iisalmissa Mauri tutustui tulevaan vaimoonsa Kaija Pekkariseen, joka oli johtajaopettaja Aaro Pekkarisen tytär. Häät pidettiin kesällä 1950 maaseurakunnan kirkossa. Sitten vaan junalla Jyväskylään, josta Mauri oli saanut viran opettajana. Hän kiitteli tästä kaikista isä Vilhon Viipurista hänelle ostamaa viulua.

Alivuokralaisasunnosta ja ahtaista tiloista kaupungin vuokra-asunnon kautta nuori perhe pääsi 1950-luvun alussa omaan asuntoon. Perheeseen oli jo ennen tätä syntynyt poika. Myöhemmin perheeseen syntyi vielä kaksi tyttöä. Mauria pyydettiin 1950-luvun alussa noin 60-henki- sen Jyväskylän Sekakuoron johtajaksi, jota hän sitten johti 30 vuotta. Hän johti myös Työväen Mieslaulajia, Jyväskylän sekakuoroa ja

myöhemmin sitten Jyväskylän Karjalakuoroa kymmenen vuotta. Näistä ansioista hänelle myönnettiin Director cantus -arvonimi vuonna 1993. Kaija-vaimo toimi näiden kuorojen ja solistien etevänä pianosäestäjänä useita vuosikymmeniä. Kuorotoiminnan ansiosta Mauri kuului Sulasolin K-S:n piirin hallitukseen vuoteen 1973. Samana vuonna hänet valittiin Sulasolin Sekakuoroliiton hallitukseen ja Sulasolin liitovaltuuston jäsen hänestä tuli vuonna 1978.

Mauri Toiviainen valittiin Jyväskylän kaupunginvaltuustoon vuonna 1969. Samaan aikaan hän toimi opettajien ammattiyhdistyksessä. Jyväskylän OAJ:n puheenjohtajana hän oli silloin, kun kansakoulunopettajat ja lehtorit yhdistyivät saman liiton alaisuuteen. Tämä vaati puheenjohtajalta neuvottelevaa mielenlaatua. Hän toimi myös pariin otteeseen OAJ:n valtuustossa. Ulkomaillekin – Norjaan, Unkariin ja Kanadaan – suuntautuneiden konserttimatkojen ja lukuisien maakuntakonserttien ja ammattiyhdistystoiminnan tuoman tunnettuuden ansiosta hänet valittiin Liberallisen kansanpuolueen eduskuntaehdokkaaksi vuonna 1975. Pienellä äänimäärällä hän jäi varakansanedustajaksi.

Presidentin valitsijamiesvaaliehdokkaanakin hän oli vuoden 1978 presidentin vaaleissa. Suuret puolueet söivät kuitenkin näihin aikoihin pienpuolueen kannatuksen. Mauri oli kaupunginvaltuutettu vuoden 1988 loppuun. Jyväskylän kaupunginhallituksessa hän oli yhteensä kuusi vuotta.

Lisäksi hän toimi useita toimikautia Jyväskylän kirkkovaikkuustossa ja myös kirkkoneuvostossa. Mauri toimi monissa puolueensa luottamustehtävissä mm. puoluehallituksessa. Hänelle oli kuitenkin ominaista, että hän piti yhteiskunnallisiin asioihin osallistumisensa omana tietonaan. Politiikasta ei kotona paljon puhuttu.

Musiikkitoiminnan ohella toinen Maurin lempiharrastuksista oli tenniksen pelaaminen. Hyvän pohjan tähän oli antanut Pyhäjärvellä aloitettu pesäpalloharastus. Hän koki nämä kaksi harrastusta hyvinä henkireikkinä, kuten hän joskus totesi. Mauri tuli hyvin toimeen ihmisten kanssa. Aikanaan hänellä oli tapana vaihtaa kirjakieli karjalan murteeksi, kun hän "haastoi" karjalaisten kanssa. Näissä tilanteissa tuli esiin hänen hoksaavainen huumorintajunsa. Hän oli myös käsistään kätevä. Hän rakensi mm. useita suuritöisiäkin puutarhakalusteita vanhempiensa omakotitalon pihalle Keuruulle. Puutöiden opit seminaariaikaan olivat varmaan tässä hyödyksi, samoin kuin Pyhäjärven talviaikaiset remontitöitä, joita maatalossa riitti. Sukuseuratoimintaan hän osallistui alusta alkaen.

Mauri oli monitaitoinen osaja, jonka esimerkki kannustaa meitä omaisia pitämään.

MARTTI
TOIVIAINEN
Mauri Toiviaisen poika

Kirkonkirjojen kertomaa

Ollessani vielä työelämässä kuului tehtäviini lukuisen kauppakirjojen vahvistuksien ohella myös perunkirjoitukset ja perinnönjaot. Monia varsin mielenkiintoisia tapahtumia liittyi noihin toimituksiin. Yleensä paneuduin esimerkiksi perunkirjoitustilaisuuteen suurella huolella ja yritin etukäteen selvittää vainajan elämään liittyneitä tapahtumia ja sattumuksia. Perinnönjaoista ei aina selvitty ilman erimielisyyksiäkään. Jos minua ei sitoisi pankkisalaisuuden säännökset hieman nimiä muutellen saisin aikaan varsin mielenkiintoisia kirjoituksia.

Vpl. Pyhäjärven seurakunta lopetettiin 31.12.1949. Jos kuolinpesään kuului henkilöitä, jotka olivat syntyneet luovutetulla alueella, heistä piti hankkia lähtösukuselvytys Mikkelin maakunta-arkistossa säilytettävistä kirkonkirjoista, joiden mukaan sitten alettiin seurata ihmisten elämää jokaisessa uudessa seurakunnassa, kunnes henkilön viimeinen paikkakunta tuli vastaan ja henkilö todettiin joko kuolleeksi tai eläväksi. Varsinkin ns. toissijaisten perillisten ollessa kyseessä saattoi virkatodistusten määrä olla varsin huomattava, jopa useita kymmeniä.

Myöhemmin syntyneille sukupolville on tuottanut toisinaan vaikeuksia ymmärtää virkatodistusten merkintöjä. Henkilö saattoi syntyessään asua esimerkiksi Huittisissa, mutta hänet merkittiin Vpl. Pyhäjärven seurakuntaan. Useimmiten syntymäpaikan perään merkittiin sulkuihin siirtopaikkakunnan nimi osoittamaan henkilön todellista syntymäpaikkakuntaa. Kirjoittaessani kirjaa "Karjalaiset Huittisissa" sain käyttööni luettelon Huittisissa 1.1.1951 asuneista karjalaisista. Satakunnan Maanviljelyspiiristä sain luettelon silloiseen Satakunnan pitäjään muodostetuista maatiloista. Huittisiin näitä tiloja karjalaisväestölle perustettiin 184 kpl. Saattaisi olla paikallaan vaikkapa karjalaseuran keskuudessa kartoittaa, mihin eri pitäjien osiin nuo tilat sijoituivat.

Manta ei ollut Vpl. Pyhäjärvellä

Seurakuntien kanslistit saattoivat toisinaan tehdä hieman epätarkasti merkintöjä kirkonkirjoihin. Pyhäjärveläinen Mikko ja huittislainen Manta (nimet muutettu) solmivat avioliiton Huittisissa kesällä 1946. Mikko oli siis edelleen vielä Vpl. Pyhäjärven seurakunnan kirjoissa. Avioliiton myötä Mantan kohdalle merkittiin syntymäajan ja vihkimäajan lisäksi "muuttanut Vpl. Pyhäjärvelle".

Mantan kuoltua 2014 nuoremmat lapset alkoivat väittää äidin muuttaneen Vpl. Pyhäjärvelle 1946. No, tähän ei pitänyt tietenkään paikkaansa, sillä kyseessä oli vain Mantan muutto Vpl. Pyhäjärven seurakuntaan.

Todettakoon, että talvisodan jälkeen luovutetulla alueella jäi ainoastaan 14 henkilöä. Jatkosodan jälkeen ei yhtään henkilöä. Sukuselvytysten tilaaminen Mikkelin arkistosta on hieman hinnakasta ja aikaa vievää. Kun kerran on hankkinut sukuselvytykset, kannattaa niistä ottaa ainakin kopiot vastaisia toimituksia varten.

REINO ÄIKIÄ

Tilaa Vpl.Pyhäjärvi-lehti
omaksi, ystävälle tai
sukulaiselle lahjaksi!
Hinta edelleen
vain 30 euroa/ vuosikerta

Soita p. 040 730 2622
tai tilaa nettisivujemme
tilauslomakkeen kautta

vpl. **Pyhäjärvi**

Satu Hallenberg täytti 60 vuotta – juhlassa ilona kansallispukujen kirjo

Karjalan Liiton nykyisen toiminnanjohtaja **Satu Hallenbergin** 60-vuotisjuhla vietettiin koko päivä Karjalatalolla lauantaina 17.10. Näihin avoimiin kansalaisjuhliin hän itse halusi liittää karjalaisten kansallispukujen ja kansanpukujen esittelyn. Vpl Pyhäjärven pukujen mannekiineina olivat **Kirsti Jääskeläinen** ja **Varpu Ikonen**.

Satu Hallenberg on syntynyt 21.10.1955 Hollolassa, mutta varttui aikuiseksi Imatralla. Hänen äitinsä **Saara Valtonen**, joka oli juhlassa mukana, on lähtöisin Lumivaarasta. Tämän vanhemmat olivat Jaakimasta. Satu Hallenbergin isän suku on Etelä-Savosta.

Hallenberg arvostaa taidetta ja käden taitoja. Niinpä hän erityisesti suosii kansallis- ja kansanpukujen käyttöä. Hallenberg valmistui käsityöopettajaksi Fredrika Wetterhoffin kotiteollisuusopettajaopistosta. Pitkän työuransa aikana hän on toiminut mm. aikuis-kouluttajana useammassa ammattikorkeakoulussa.

Kunnallispolitiikan ohella Hallenberg toimi Lumivaaralaiset ry:ssä 1989 lähtien ja osallistui Karjalan

Liiton toimintaan 1990-luvulta alkaen. Näin hän oli ehtinyt jo tutustua Karjalan Liittoon tultuaan valituksi sen toiminnanjohtajaksi 2007.

Karjalaisten kansallispukujen näytös "Neidon nauhat ja naiseen nappi" alkoi puoliltapäivin. Hallenberg juonsi itse ja toi näin esille oman vahvan tietämyksensä asiasta. Monta uutta asiaa tuli yleisölle tiedoksi: naisten erilaiset hunnut ja muut päähineet, rekkopaidat, "körttilaskokset", hameen rypytyt ja nytyt ki-pitsit. Näytöksen jälkeen FM **Eija Vänskä-Sinkkonen** kertoi kansallis- ja kansanpukujen käytöstä sekä huollosta.

Hallenbergin juhlas-taanoton aikana yleisöllä oli mahdollisuus kahvitella ja ruokailla Karelia-ravintolas-sa. Vpl Pyhäjärvi-seura oli mukana Pääsky ry:n onnit-teludelegaatiossa. Kansalais-päivälliset juhlasalissa alkoivat klo 18.30. Yksittäisten onnitelijoiden lisäksi ter-vehdyksensä toivat mm. Wiipurin Lauluveikot sekä Karelia-kuoro. Tunnelma oli karjalaisen välitön.

RIITTA HIRVONEN

Pyhäjärven pukua esittelivät Varpu Ikonen ja Kirsti Jääskeläinen. Ikosella on päässään naiseen huntu: pieni poimutettu valkoinen huntu, joka asetetaan keskelle päälakea peittämään jakausta. Joissakin puvuissa huntu on enää nyrkinkokoinen "nappi". Jääskeläisellä on päässään pinteli eli pintikka, joka on tytön nauhamainen ja kovetettu päähine. Kuva: Yrjö S. Kaasalainen.

KARJALAN LIITTO on karjalaisen kulttuurin harrastus- ja kansalaisjärjestö. Karjalan Liitto on keskittynyt karjalaisen kulttuurin esillä pittoon, säilyttämiseen ja uudistamiseen. Karjalan Liittoon kuuluu 15 piiriä, Karjalaisten Pitäjähdistysten Liitto ja Karjalaisten sukuyhteisöjen liitto sekä noin 450 jäsenyhdistystä eri puolilla Suomea ja ulkomailla. Henkilöjäseniä yhdistyksissä on lähes 50.000. - www.karjalanliitto.fi

Kastettuja

KARJALAISET SUVUT OVAT SAANEET JATKOAA. Heinäkuun 22. päivänä 2015 syntynyt pieni ruususuu ei voi olla kukaan muu kuin **Adelia Aino Kaasalainen** vanhempinaan **Viivi Pärssinen** ja **Lari Kaasalainen**. Adelian pappa on **Oiva Kaasalainen**, jonka isä **Väinö** tunnettiin Paavo-Tommo-Väinönä. Adelian äijä on **Timo Pärssinen** ja vanha äijä **Arvo Pärssinen**, jonka isoisa tunnettiin Toisii-Mattina. Kaasalaisten suku asui Kahvenitsassa ja Pärssiset Puikkoisissa.

vpl. **Pyhäjärvi**
Kotisivut osoitteessa:
www.karjalanliitto.fi/vplpyhajarvisaatio

Liha' Antin Annin surullinen kohtalo

Kuppaus oli suosittu tapa saada elinvoimia ja terveyttä ennen sotaa synnyin-seudullani Karjalassa.

Vielä evakkovuosien jälkeen äitini luona Keuruulla kävi inkeriläistäustainen kuppari. Kuppaus suoritettiin lämmitetyssä saunassa pienillä sarvilla. Kuppaushoito tunnetusti poistaa elimistön kuona-aineita ja antaa rentoutuneen olon. Äitini nautti suuresti tästä perinteisestä "huonon veren poistamishoidosta".

Kerran äitini kysyi kupparilta, että tietääkö hän tapauksesta, jossa eräs karjalaisnainen oli kuollut kuppausten seurauksena. Jotenkin näin keskustelua käytiin

- Ai tiität sie sen Liha' Antin Annin, hääkö kuol kupparin kässä?

- No tiihähä mie, miehä se Anni käin kuppaamas.

- Hyvä ihme, siek se olit, ko Liha' Antin Annin tapoit?

- No mie!

Sitten kuppari kertoi tämän surullisen, mutta opettavaisen Liha' Antin Annin tarinan:

Antti omisti ison maatilan Karjalassa. Liikanimi Liha' Antti tuli siitä, että hän osti karjaa ja kuljetti

lihaa Viipuriin ja Pietariin. Tämä työ vei Antin ajan niin, ettei muulle elämälle eikä maatilain hoidolle oikein jäänyt aikaa. Maatilan töitä teki nuori renki, jota pidettiin vähän yksinkertaisena.

Kävipä sitten niin, että Liha' Antti otti ja kuoli. Anni-leski päätti ottaa nuoresta rengistä miehen itselleen ja samalla uuden isännän taloon.

Kaikki sujui hyvin ja talon työt tuli tehtyä, mutta murheena oli, ettei heille syntynyt lapsia. Annilla oli jo ikaakin, eikä yrityksistä huolimatta perillistä saatu.

Uusi isäntä ja Anni keksivät, että kuppauksessa Annille voitaisiin saada nuorta verta. Niinpä kutsuttiin kuppari paikalle. Kuppari laittoi ensin 100 sarvea selkään ja kahteen kertaan kupattiin. Ei tullut lapsia.

Kuppari kutsuttiin uudelleen paikalle ja pariskunta halusi uudet 100 sarvea selkään. Kuppari ei olisi halunnut laittaa enää yhtään sarvea, mutta pariskunta halusi kupattavan lisää. Tämä kolmas kerta oli kuitenkin Annille liikaa. Anni sairastui anemian, joutui Käkisalmen sairaalaan ja kuoli siellä.

Tarinan Emma Sipponen on kuvassa pojanpoika Tero sylissänsä Keuruulla vuonna 1955.

Renki jäi isännäksi taloon. Kylän miehet totesivat, ettei se renki niin hölmö tainnut ollakaan.

ESKO SIPPONEN
Vpl Pyhäjärven
Noitermaasta

Vanhat valokuvat yhdistävät sukulaisia ja sukupolvia

Pertti Iso-Pahkala Huittisista löysi äitinsä Hiljan jäämistöstä valokuvan, jossa tummiin pukeutuneet naiset ovat kokoontuneet yhteen.

Pertti tunnisti yhdessä Mikko Vesikon kanssa kuvasta kahdeksan Porsaanmäen naista, joista kuusi on Vesikon sukua. He huomasivat, että kuva on otettu Huittisissa, Lauhan kylässä Vesikon talon seinustalla.

Mikko lähetti valokuvan vanhimmalle serkulleen Toinille, joka täyttää marraskuussa 96 vuotta ja on kuvan naisista ainoa elossa oleva.

Toini muisti heti, että kuva on otettu hänen isänsä Matti Vesikon hautajaispäivänä kesäkuussa 1955. Toini muisteli, että hautajaisjärjestelyt olivat erittäin kiireiset, koska kesäkuun alkupuoli oli silloin hyvin lämmin ja kirkon kylmätilat olivat rajalliset.

Tämä valokuva toi mukanaan monia tarinoita näistä naisista sekä Porsaanmäen kylän elämästä ja herätti paljon mielenkiintoa myös nuoremmissa sukulaisissa. Kylälaisten ja sukulaisten välit ovat olleet läheiset ja lämpimät, minkä voi nähdä vaikkapa siitä, että serkukset Hilja Matikainen (o.s. Vesikko) ja Varpu Anttonen (o.s. Vesikko), seisovat vieretysten käsi kädessä.

Kuvassa vasemmalta oikealle: Hilja Iso-Pahkala o.s. Anttonen, Tellervo Lemmetti o.s. Vesikko, Aira Jokiniemi o.s. Kuisma, Maria Tokkari o.s. Riikonen, Toini Pelkonen o.s. Vesikko, Varpu Anttonen o.s. Vesikko, Hilja Jokiniemi o.s. Vesikko ja Hilja Matikainen o.s. Vesikko.

Tällä hetkellä Vesikon suvun vanhin jäsen, Toini Pelkonen on iloinnut suuresti kun "pienet pojat", pikkuserkku Hiljan poika Pertti ja Mikko-serkku ovat yhdessä muistelleet vanhoja hyviä aikoja ja elämää Porsaanmäellä. Toinin paras joululahja viime vuonna oli, kun hän sai kuulla sukulaispoikien yhteisistä muisteloista.

Toini työskenteli nuorena tyttönä liikeapulaisena Käkisalmissa ja hänen lämpimissä muistoissaan on, miten Mikko ja Pertti juoksivat häntä vastaan pikkuveli Teuvon kanssa, kun hän saapui kotiin lomalle. Taisipa kauppaneidin taskussa olla tuliaisikin mieluisille vastaanottajille.

On suuri etuoikeus saada kuulla vanhempien sukulaisten onnellisia ja ras-

kaitakin lapsuus- ja nuoruusmuistoja ja saada välittää tarinoita omille lapsille ja lapsenlapsille. Tuntuu mukavalta, kun 5-vuotias pojantytär Alli sanoo: "Mummo, kerro vielä vanhasta mummosta, kerro Tellutädistä, Veikko-enosta, lemmistä ja leikeistä."

Ystävällisin terveisin
PÄIVI SEPPÄNEN
Toini ja Lauri Pelkosen tytär

Porsaanmäen poikia evakkotaipaleillaan

Pyhjärven Porsaanmäen poikia uusilla asuinsijoilla Alavudella vuonna 1953: Mikko Vesikko ja Pertti Isopahkala.

Pieni Pertti-poika piti pienemmän polvihousuisen paimenpojan puolta paimenesta palatessa Pyhjärven Porsaanmäellä.

Porsaanmäen pojat pisti paljon pakinaa Pyhjärveen... Perilliset pankaa paremmaksi, Porsaanmäen puolesta pyhänäkin!

Kuvan lähetti julkaistavaksi "paimenpoika"

MIKKO VESIKKO

Kiertokoulussa Montrualla

Heinäkuussa 1939 täytin kuusi vuotta. Osasin jo lukea ja kirjoittaa tikkukirjaimilla. Elokuussa aloitin kiertokoulun, jota Montruan Nuorioseuran talolla piti **Impi Toiviainen**.

Meitä koululaisia oli kaikkiaan 21, puolet tyttöjä, puolet poikia, ja kaikki ilmeisesti minua jonkin verran vanhempia. Luokkatoverieni nimiä en enää muista paria lukuunottamatta – toinen heistä oli **Myllärin Eero**, jonka kanssa aloitin samaan aikaan marraskuussa 1944 Alavuden Keskikoulun ensimmäisellä luokalla, ja toinen taas **Pohjolaisen Esko**, jonka tapasin viimekesäisillä Pyhjärvi-juhilla.

Kesä 1939 oli Pyhjärvellä lämmin. Luokkakuussa, joka kuin ihmeen kaupalla on säilynyt vuosikymmenien myllerryksessä, ainakin kaikki eturivissä istuvat ovat paljain jaloin, yhtä hienohelmattyttyä lukuunottamatta – hänellä on jaloissaan sandaalit ja jopa nilkkasukat! Itse istun eturivissä ensimmäisenä oikealla, asunani on kevyt leikkipuku. Mutta missä kohdin kuvassa on Pohjolaisen Esko – muistaako hän ja tunnistaako itsensä? Ja monikohan muista luokkatovereistani mahtaa vielä olla elossa – kaikki ovat jo yli 80-vuotiaita.

Se kiertokoulu ehti loppua ennen syksyn 1939 myllerrysten alkua. Ollessani keväällä 1949 Porin Lyseon viidennellä luokalla historian lehtori kertoi, että joskus vuosisadan alussa oli jossakin päin Suomea vielä ollut kiertokouluja ennen yleisen oppivelvollisuuden säätämistä vuonna 1921. Viittasin ja sanoin: –Minä olen käynyt kiertokoulua vuonna 1939! Lehtori ei uskonut, vaan komensi minut ulos luokasta, syynä opitun häiritsemisen. Näin kävi silläkin kertaa totuuden puhujalle.

Tapanani on ollut todeta, että kun ottaa huomioon, että olen viettänyt lapsuuteni kunnalliskodissa ja aloittanut opintaipaleeni kiertokoulussa ja olen sekä sotaorpo että evakko, niin aika hyvin olen myöhemmässä elämässäni pärjännyt.

KARI UUSITALO

Löytyykö Montruan kiertokoululaisten kuvaan vielä lisää tunnistetietoja?

TULEEKO LEHTESI
OIKEALLA OSOITTEELLA?

Ilmoita osoitteenmuutos suoraan lehden toimitukseen tai nettisivujemme lomakkeella!

Alavus – osa pyhäjärveläisten historiaa

Alavus on hieman yli 12 000 asukkaan kaupunki, joka sijaitsee Pohjanmaan ja Järvi-Suomen vedenjakajan Suomenselän tuntumassa kaakkoisella Etelä-Pohjanmaalla. Se jakaantuu kahteen suunnilleen yhtä suureen osaan, itäiseen ja läntiseen, jotka ovat hyvin erilaisia. Läntinen puolisko on tasaista, aavistuksen verran luoteeseen kallistuvaa, pienten järvien ja soiden luonnehtimaa. Itäosa muistuttaa enemmän hämäläistä maisemaa. Alavudella sijaitsee Tuurin kyläkauppa, joka on Suomen suurimpia matkailukohteita.

Alavus oli pyhäjärveläisten tärkein sijoituspaikka talvisodan ja välirauhan aikana. Vpl. Pyhäjärven historikirjan mukaan noin 5000 pyhäjärveläisevakkoo saapui Alavudelle joulukuun 1939 alkupäivinä.

Siel Alavuuel olless' aloitti Maria-mummo monta tarinaa evakkoajoista. Nimi Asunmaa vilahteli sukulaisten evakkotarinoissa. Mummon valokuvaalattokista muistan yhden vanhan kuvan, jossa seisoo vakava joukko lapsia koulun portailla. Mielikuvissani Alavus on ollut tärkeä osa Marian ja Aatu-äijän perheen sekä monen muun pyhäjärveläissuvun historiaa.

Tämän kesän lomareissulla heinäkuussa päätin lopulta käydä tutustumassa "Järvi-Pohjanmaan" maisemiin. Alavuden kaunis kirkko löytyi helposti keskeltä kylää.

Alavuden kirkkomaalla tunsin olevani pyhällä paikalla, onhan sinne haudattu 141 pyhäjärveläistä sotavuosien 1940-45 aikana. Kirkon seinällä on kultake-

hyksinen taulu, jossa on vainajien nimiluettelo. Suurin osa oli vanhuksia, myös joitakin pikkulapsia kuoli evakkomatkojen rasituksissa.

Kesällä 1991 pystytettiin kirkkomaalle Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön toimesta muistokivi vainajien muistoksi. Näitä muistomerkkejä, taulua ja paatta, puuhaamassa ja paljastamassa oli Erkki-isäni vahvasti mukana. Kiven juurella oli lumivaara-alaisten, Alavudelle sodan jälkeen sijoitettujen, edellisessä pyhänä tuoma kaunis kukkakimppu!

Tunnelmasta toiseen: yllättävä juttutuokio kirkonmäellä kahden alavutelaismiehen kanssa ja puhelu Esko-sedälle rohkaisivat etsimään oman perheen evakkopaikkoja. Kiitos Fo-nectan ja navigaattorin, löytyi muutama kilometri kirkolta viljavien peltojen ympäröimä Asunmaanmäki eri aikakausien rakennuksiin, vanhoine pihapiireineen. Joku näistä taloista avasi ovensa isän evakko-

perheelle. Sitten kohti ruohonleikkurin surinaa, arka selitys isännälle tuntemattomien pihalle tulosta. Ja pian olimme Asunmaan perhekunnan kahvipöydässä – pohjalaista vieraanvieraaisuutta karjalanpiirakoiden kera!

Mukaan saapui Elias Asunmaa, isäni ja setäni kalakaveri vuodelta 1940. "Kyllä minä ne kaksospojat muistan. Yhdessä käytiin onkimassa!"

Ystävällinen Elias tarjosi meille autokyydin ja saavuimme tätiäni ja setiäni Hellin, Eskon, Vapun ja Niilon sekä isäni Erkin ja heidän Varpu-mummonsa ensimmäisen turvapaikan, Rinteen koulun pihalle. Tälle koululle oli Pyhäjärven lastenkodin väki evakuitu heti sodan sytyttyä joulukuun alussa 1939. Tähän sijoitettiin myös ilman huoltajaa saapuneita evakolapsia, kuten isäni sisaruksineen.

Helli-täti kertoi vuonna 1988 evakkomatkasta Alavudelle joulukuussa 1939: "Olin itse 14-vuotias ja lapsi vielä, mutta mikään muu ei auttanut, kun äidin piti jäädä hoitamaan karjaa, ja vanhin sisareni Hilka oli lottatöissä pois kotoa. Lähdimme vasta tapaninpäivän jälkeen ja kesti toista vuorokautta ennen kuin pääsimme härkävaunuun Myllypellon asemalta. Siellä palailimme asemahuoneessa kylmällä lattialla ja nuorin veljeni Niilo oli kovassa kuumeessa.

Kuvaavaa on, että kun tulimme Alavuden asemalle ja odottelimme siellä nyytteinemme koko päivän, että joku tulisi hakemaan meitä onnettomia, niin lopulta iltamyöhään tuli taksi ja vei meidät koko avuttoman joukon lastenkotiin, joka oli Alavuden kunnan Jokivarren kylässä. Painimatoilla koulun lattialla nukuttiin" muisteli Esko-setä.

Maria ja Aatu joutuivat jäämään koko talvisodan ajaksi kotiinsa Vpl. Pyhäjärven Heinösten kylään mm. nimismiehen pitäessä talossa vastaanottoa. Vasta sodan päätyttyä 13.3.1940 he pääsivät evakkoon hidasta matkaa junalla taiteen. Huhtikuun alussa oli perhe koossa Alavudella.

Koulun vieressä oli vahtimestari Kantolan mökki, siihen sijoitettiin asumaan Marian äiti Varpu Kaasalainen. Varpu-mummo oli lasten turvana. "Mökki oli hyvin kylmä", se on jäänyt Esko-sedän mieleen.

Talvisotatalvena ei koulua pidetty, vaan lapset saivat laskea mäkeä, muisteli Elias. Vasta seuraavana syksynä palattiin pulpettien ääreen. Nyt oli alavutelaislasten joukossa pyhäjärveläislapsia.

Pärssisen perhe sijoitettiin Marian ja Aatun saavuttua Asunmaanmäelle Eliaksen isän, Eemeli Asunmaan talon yhteen kamariin. Kuvassa (kuva oikealla) kamarin ikkuna on toinen oikealta, sitä on myöhemmin pienennetty.

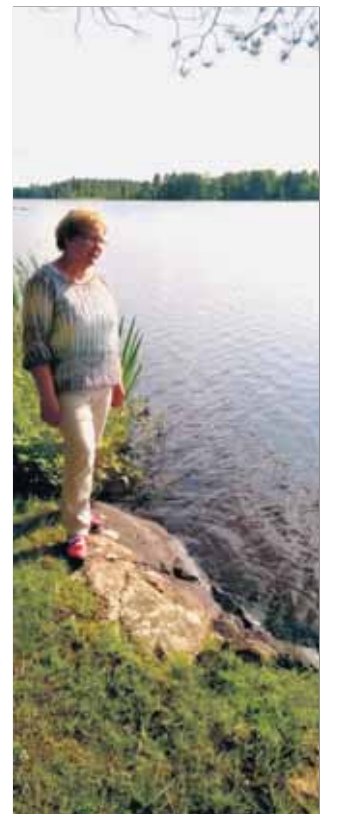
Eemeli Asunmaa oli mukana evakoitten asuttamisjärjestelyissä. "Muistan kuinka isä yhtenä aamuna käski valjastamaan hevosta

Asunmaanmäen peltomaisemat tuovat mieleen Kii-kan Ruotsilankylän, jonne Pärssisen perhe monen evakkovuoden jälkeen aikanaan asettui. Kylätie vie Rinteen koululle.

Asunmaan perheen yhdeksänvuotias poika Elias oli kymmenvuotiaitten Erkin ja Eskon kalaja koulukaveri. Nyt yli seitsemänkymmentä vuotta myöhemmin Elias, 85 v, ajelutti meitä evakkopaikoissa! "Yksi asia oli ongelma: me ei oikein ymmärretty, mitä ne evakot puhui!"

Muistiinpainuva hetki Edesjärven rannalla Erkin, Eskon ja Eliaksen onkikalliolla. Elias näytti myös sen pienen kallionkolon, jossa oli poikien kalasumppu. Aurinko paistaa, vesi on viileää, sammaloitunut kallio – voisimpa jäädä tähän onkimaan!

ja mukaansa hakemaan evakoita!" muisteli Elias. Maria-mummo on ker-tonut, että tämän talon salissa vietettiin lokakuussa 1940 Hilkan, sisaruksista

vanhimman, ja Arvi Junkkarin häät. Hääjuhlassa oli juhlavieraina myös useita alavutelaisnaapureita runsain lahjoineen. Nykyisin tämä talo on tyhjiillään.

Marita Kemppi o.s. Pärssinen Alavuden kirkkomaalla.

Pyhäjärven lastenkodin lapset hoitajineen ja vieräineen Rinteen koulun rapuilla. Kuvan taakse on kirjoitettu: Erkki ja Esko vierailulla lastenkodin lasten luona kesällä 1940.

Rinteen koulurakennus heinäkuussa 2015.

Hallisen talo Hallismäellä, melko lähellä Asunmaata ja Rinteen koulua, oli Pärssisen perheen seuraava evakkokoti Alavudella. Täällä asuttiin maaliskuuhun 1941 asti. Taas oli perhe matkalla, nyt Satakuntaan Suoniemelle Kuljun kartanon maille asutustilalle.

Pian sodan hyökkäysvaiheen jälkeen, lokakuussa 1941 sisarukset Helli, Erkki ja Esko palasivat Pyhäjärvelle. Muu perhe palasi koti-Karjalaan heidän jälkeensä.

Kesäkuussa 1944 alkoi toinen evakkomatka, nyt Keuruulle, Suoniemelle ja lopulta Kiikkaan. Tälle matkalle lähti myös perheen kuopus, vajaa kaksivuotias

Kaarina. Varpu-mummo menehtyi evakkomatalla ja hänet on haudattu Keuruun kirkkomaahan.

'Jos Luoja suop' ja ellää saahaa' – Maria mummon sanoin – ensi kesänä matkaamme suvun juurille Keuruulle!

MARITTA KEMPPI
o.s. Pärssinen

Alavuden kirkko.

Pakolainen – evakko – turvapaikan hakija

Keskustelu pakolaisista, pakolaisuudesta, maasta-/maahanmuuttajista ja turvapaikanhakijoista on tällä hetkellä jatkuva puheenaihe.

Pitkään aikaan ei ole ollut päivää, jona asia ei olisi tavalla tai toisella esillä julkisessa mediassa puhumattakaan somesta. Sanaa *pakolainen* käytetään kansankielessä usein virheellisesti tarkoittamaan kaikkia niitä ihmisiä, jotka ovat jättäneet kotiseutunsa. Kotimaansa jättäneistä ihmisistä pitäisi käyttää yleiskäsitteä *maastamuuttaja*. Tähän joukkoon kuuluvat niin pakolaiset, turvapaikanhakijat kuin parempaa elintasoja tavoittelevat siirtolaisetkin.

Pakolainen

Pakolainen on sisällöltään suppeampi käsite. Pakolaisen määritelmä ja hänen oikeudellinen asemansa on määritelty YK:n Geneven pakolaissopimuksessa.

Pakolainen on henkilö, joka nauttii kansainvälistä suojelua oman kotimaansa ulkopuolella. Pakolaisella on perusteltu syy pelätä joutuvansa kotimaassaan

rodun, uskonnon, kansallisuuden, poliittisen mielipiteen tms. syyn vuoksi vai-notuksi eikä hän siksi voi palata kotimaahansa.

Virallinen pakolaisstatus on henkilöllä, jonka YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on pakolaiseksi todennut, tai jolle jokin valtio on myöntänyt *turvapaikan*.

Lähteet:

www.pakolaisapu.fi ja
www.ihmisoikeudet.net.

Oleskelulupa

Vain pieni osa turvapaikan hakijoista saa pakolaisstatuksen em. vainotuksi joutumisen perusteella.

Turvapaikan hakija voi kuitenkin saada pysyvän tai tilapäisen *oleskeluluvan* suojelun tarpeen tai humanitaaristen syiden (esimerkiksi aseellinen selkkaukset tai ympäristökatastrofi) perusteella. Tilapäisen oleskeluluvan perusteena voivat olla mm. terveydelliset syyt tai se, että maasta poistaminen ei ole käytännössä mahdollista. Tilapäisen oleskeluluvan saaneen henkilön oikeudet ovat rajoitetut.

Lähteet:

www.pakolaisapu.fi ja
www.ihmisoikeudet.net.

Evakko

Julkisuudessa käydyissä keskusteluissa on monesti viitattu Karjalasta ja muilta Suomen Neuvostoliitolle luovuttamilta alueilta evakuoituihin Suomen kansalaisiin.

Tässä yhteydessä on tehty virheellisiä rinnastuksia nykyisen turvapaikanhakuliikkeen ja Suomen 1940-luvulla käymien sotien seurauksena suoritettujen väestön evakuoitien välillä. Evakuointi on pakokotoimi eli se voidaan toteuttaa evakuoitavien vastustuksesta huolimatta. Karjalasta ja muilta luovutetuilta alueilta suoritettu evakuointi oli viranomaislähtöinen toimenpide, jonka lopputuloksena noin 430 000 Suomen kansalaista siirrettiin turvaan oman maan rajojen sisäpuolella.

Talvi- ja jatkosodan aikana lähetettiin Suomesta noin 70 000 lasta Ruotsiin ja Tanskaan. Kyseessä oli vastaanottajavaltioiden humanitaarinen apu, josta sovittiin hallitusten kesken.

Tämän lisäksi Lapin läänin evakko (noin 170 000 henkilöä) jouduttiin Lapin sodan ja sen seurausten vuoksi

evakuoimaan osin Pohjois-Ruotsiin ja osin kotimaassa Pohjanmaalle. Mikään näistä väestönsiirroista ei ole YK:n määritelmän mukaan pakolaisuutta. Nämä väestönsiirtojen kohteeksi joutuneet ihmiset ovat evakuoituja eli kansanomaisesti sanottuna evakoita.

Siirtolaisuus

Siirtolaisia ovat henkilöt, jotka lähtevät kotimaastaan pysyvästi toiseen maahan taloudellisesti ja/tai elämänlaadullisesti paremman elämän toivossa.

Nykyisten turvapaikanhakijamassojen joukossa on todennäköisesti runsaasti myös niitä ihmisiä, joiden maastamuuton tosiasiallinen motiivi täyttää paremmin siirtolaisuuden tunnusmerkit.

Taloudellisina lama-aikoina on Suomestakin viimeisten runsaan sadan vuoden aikana lähtenyt satojatuhansia henkilöitä siirtolaisiksi Pohjois-Amerikan valtioihin ja Ruotsiin. Heitä on aina myös kutsuttu siirtolaisiksi eikä suinkaan pakolaisiksi.

RAIMO
HANNUKAINEN

Google Maps opastaa Pyhäjärvelle: Nyt voit tehdä nojatuolimatkan kotiseudulle

Hyvä lukija, oletko tullut ajatelleeksi, että sinulla on tämän päivän tietotekniikan avulla mahdollisuus tehdä nojatuolimatka kotiseudullesi. Google Maps-sivusto antaa siihen oivallisen mahdollisuuden. Sieltä voit valita oman, vanhempiesi tai isovanhempiesi kotikylän ja nähdä millainen se on tänään.

Voit käänellä kuvia ja katsella niitä eri kuvakulmista. Voit astella tuttuja polkuja pitkin haluamallasi nopeudella. Vanhempasi ja isovanhempasi saattavat evästä sinua muistoillaan siitä, mitä ei enää ole – mutta kuitenkin on.

KAUKO HINKKANEN

Evakkoja pienessä maalaiskylässä

"Oli siinä säpinää, kun talon väkiluku lisääntyi yhden päivän aikana kymmenellä hengellä", muisteli alavutelainen **Yrjö Asunmaa** evakkojen tulosta kotiinsa.

Nyt vuonna 2015 olemme voineet mediasta seurata sotapakolaisten tuloa Välimeren yli ja Suomen vastaanottokeskuksiin.

Tämä panee miettimään, miten elämämme muuttuu, jos ja kun niitä sijoitetaan koteihimme ja kotikuntaamme ja mikä ero näillä muuttoliikkeillä on. Evakothan olivat koti- ja maalaiskyläisiä. Sotapakolaiset eivät osaa kieltämme ja he ovat islaminuskoisia ja eivät tunne ennestään kulttuuriamme. Joka tapauksessa hekin ovat joutuneet evakkojen tavoin jättämään nopeasti kotinsa ja tarvitsevat apua.

Viime viikkojen ajan on monen suomalaisen mielestä pyörineet vanhat muistot 70 vuoden takaa. Seuraavassa niitä on syntymäkylästäni Alavuden Asunmaanmaalta, joka käsitti 10 tilaa. Niistä jokai-

seen tuli evakkoja eli siirtolaisia Karjalasta, osa pysyvästi, osa tilapäisesti.

Joulukuussa 1939 ensimmäiset evakot tulivat Pyhäjärveltä Alavudelle. Asunmaan mäelle soitettiin puhelimella, että heitä pitää lähteä hakemaan jokaisesta talosta Rinteen koululta. Isä-**Eemeli** oli järjestelmässä heidän sijoitteluun eri taloihin. Hakijat saivat itse valita, keitä he ottivat. Siinä kävi niin, että vanhaa jehovantodistajapariskuntaa eikä vanhoja **Pennasten** sisaruskuja huolinut kukaan. Niinpä isä toi heidät meille.

Pennaset saivat asunnokseen yläkerran huoneen. Vanha pariskunta, joka tosin pian lähti toiseen kylään uskonveljiensä luo, sai maakuupaikan alakerran saliksi kutsutusta huoneesta.

Siirtoväen määrä ylitti laskelmat. Alavudelle heitä tuli kohtuuttoman paljon, suurimmillaan määrä oli helmikuussa 1941 kaikkiaan 7879. Lukumäärä oli noin puolet koko kunnan asukasmäärästä. Osa heistä oli sijoitettuja yhteismajoitukseen kouluille. Heitä ryh-

dyttiin pian siirtämään niihin naapurikuntiin, joissa oli vähän evakkoja.

Toinen suuri siirtolaistulva tuli jatkosodan jälkeen kesällä 1944. Tulijat olivat nyt lähinnä Valkjärveltä ja Käkisalmen maalaiskunnasta. He olivat aina siihen saakka, kunnes heidän loppullinen sijoituspaikkansa oli varmistettu.

Pennasten sisarukset olivat nimeltään **Anna, Hilma** ja **Ville**. Annan polvet olivat reuman takia jäykistyneet koukkuun, joten hän tarvitsi koko ajan sisarensa apua. Väli rauhan aikana 1940-1941 nämä naiset eivät lähteneet meiltä pois. Sen sijaan **Ville**, joka osasi puusepän töitä, teki meidän puuliiverissä kaksi venettä, lähti väli rauhan aikana kotiinsa Karjalaan ja jatkosodan jälkeen Suodenniemelle, heidän loppulliseen sijoituskuntaansa, jonne hän rakensi pienen talon.

Sinne hän rauhan 1944 jälkeen haki sisarensa, jotka olivat olleet meillä yhteenmittaan noin viisi vuotta. Virkeä ja ystävällinen Hil-

ma on erityisesti jäänyt mieleeni, sillä hänellä oli mielenkiintoiset muistot ja ruokareseptit palvelupaikoistaan Viipurin herrasväen kodeissa. Olin usein halukkaasti heidän luonaan vinttikamarissa. Erityisesti muistan lukeneeni ääneen Annalle ja pienellä käveläni Hilman kipeän selän päällä sitä parantaakseni. Kävin heitä tapaamassa vielä Suodenniemelläkin.

Naapuritaloihin oli sijoitettu ikäisiäni poiki, joiden kanssa tulin hyvin toimeen, mutta en ryhdy heitä tässä esittelemään. En kuitenkaan malta olla sanomatta pienestä **Veikko**-pojasta, joka tottui evakoille ennestään outoihin veriruokiin. Niinpä hän tietämättään sanoi kerran sopimattomasti:

"Äit, saahaks myö nyt verilättyi, ku mummu kuoli." Pojan kysymys on hyvä esimerkki kulttuurieroista!

Meitä oli kolme naapurin poikaa, jotka rupesimme keskenämme matkimaan kaunista Karjalan murretta ja olemme jatkaneet sitä aina myöhemmin-

neet. Opimme myös sotavanki **Teutoriilta** venäjänkielisiä lauseita ja opetimme hänelle suomen kieltä. Vanhempamme luottivat Teutoriin niin, että he pääsivät meidät hänen kanssaan marjametsään. Me pidimme Teutorista ja hän meistä.

Alavudesta tuli lumivääräläisille loppusijoituspaikka, mutta kaksi valkjärveläistä perhettäkin sai jäädä kyläämme. Kaikkiaan evakot rakensivat Alavudelle yli 70 taloa, joista viisi Asunmaanmaalle. Naapurin tytär menetti sodassa ainoat veljensä. Samaan naapuriin tulikin sitten karjalainen vävy isännäksi. Karjalaa unohtamatta hänestä tuli- kuin aito eteläpohjalainen.

Vuonna 1970 olin hänen mukana seuramatkalla Leningradissa. Kun linja-aului nousei venäläisiä passintarkastajia, hän liikkui kynnelyyn asti. Minulle hän sanoi, että on outoa katsoa venäläisiä, kun heitä on tähän asti katsonut vain kiväärin piipun takaa.

Kun olen viime aikoina muistellut näitä aikoja, olen

vasta nyt todennut, että en ole ennen tullut tietämään, kuinka meidän kyläämme tuli sattumalta merkittävien sukujen jäseniä: **Puputit** eli laulaja **Markku Aron** isovanhemmat, juoksija **Martti Vainon** serkku, taiteilija **Johannes Tannisen** isovanhemmat ja **Koprat**, joiden suvussa on nyt kuuluisa amerikkalainen astronautti ym.

Olen kertonut näitä muistoja osoittaakseni, että evakot toivat uusia tuulia kotikylääni ja heidät otettiin hyvin vastaan. Heitä kutsuttiin perhejuhliin niin kuin muita kyläläisiä. En osaa kuvitella, millaiseksi muodostuisi yhdessäolo esimerkiksi irakilaisien ja syyrialaisien kanssa. Varmaan hyväksi, mutta erilaiseksi kuin evakkojen kanssa. Siksi toivon, että he voisivat ennen pitkää palata kotimaahansa ja että sotaan sekaantuneet suurvallat haluavat lopettaa aseavun ja siten omalta osaltaan lopettaa väkivallan käytön.

MARTTI ASUNMAA
Kotiseutuneuvos

Pyhäjärven kylien paikannimistä, osa I: Larjavan nimien taustaa

Vpl. Pyhäjärven Larjavan paikannimiä

Vpl. Pyhäjärven kylien paikannimistöä on käsitelty niminä tämän lehden palstoilla jo 1970-luvulla. Sen sijaan paikannimien sisältö oli tuossa vaiheessa jäänyt melko vähäiseksi.

Vuosikymmenien saatossa Vpl. Pyhäjärvi-historian tueksi ilmestyneet kylä-, koulupiiri- ja sukukirjat sekä tutkimustieto rikastuttavat kotikyliemme elämää toisella tavalla. – Vanhempiemme ja esivanhempiemme elämästä jää meille jälkipolville täyteläisempi muistijälki.

Oheinen paikannimistö kuvaa yhden kylän ihmis-

ten asuinympäristöä sellaisena, kuinka se oli sotien jälkeen tulkittavissa sekä kirjattiedon että aikalaisten muistitiedon turvin 1940–1960-luvuilla. Tiedoista on luettavissa kylän asukkaiden elinkeinorakenne, nuorison harrastukset ja vapaa-ajan vietto, jopa se, mihin kirkkomatkoilla muut kyläläiset rantautuivat veneillään huonon sään vallitessa.

Larjava oli pieni kylä, joka sijaitsi Pyhäjärven rannalla Pyhäkylän välittömänä jatkona kaakkoon. Kylässä oli vain neljä taloa, joissa 43 asukasta. Kylä mainitaan jo Vatjan viidenneksen verokirjassa vuodelta 1500 Larjonovo.

Hiekka-aho

Hiekkaperäinen aho sijait-

see Larjavan maantien varrella noin kaksi kilometriä kirkolta. Siellä oli hiekkakuoppia, jotka olivat kylän soranottoaikoina. Hiekkakuopilla laskettiin talvisin märkeä. Aho on ollut aikaisemmin 1910-luvulla nuorison leikki- ja vapaa-ajan viettopaikkana. Kokkoa poltettiin myös aholla.

Jatkosodan aikana paikalle rakennettiin sotaeski **Elina Hankkilalle** rintamamiestalo.

Hiekkaniemi

Hiekkarantainen niemi sijaitsee **Lappalaisen** ja **Hinkkasen** rajalla.

Vähäinen nimi: *"Voi ollie hiekkaa, mut ves' ol' kuljettant sen siint mei lahtee, ko se ol' nii hiekkane. Se pelto siin yläpuolel' hiekkane."*

"Hinkkasen puolella tien-

varren pellon paksussa hiekassa oli käytössä hiekkakan kaivettuja maakuoppia, perunakuoppia, tavallaan kellarieita. Niissä perunat säilyivät hyvin jopa yli talven". –Toivo Hinkkanen

Hiirsuo

Suo sijaitsee **Väkiparran** metsässä Larjavan ja Orolan maanteiden välissä noin 500 m Larjavan maantietä. Suolla on mättäitä, joilla on voinut pesiä myyriä, ... *"semmosta rutteikkua, hyvin kin veteliä paikkoja"*.

Hiirsuosta laski Pyhäjärven Hiiraja, jonka yli kulki Hiirajan silta. Vuoden 1637 veroluettelossa mainitaan Larjavassa olleen vain yksi talollinen, **Bertilj Hijrj**. Paikan nimet lienevät tulleen hänen nimensä mukaan. – Wiika 1950, s. 445.

Hiiraja

Pyhäjärven laskeva oja saa alkunsa Hiirsuolta.

Hiirajasilta

Silta sijaitsee Hinkkasen talosta noin 100 m Ivaskensaareen päin, kun Hiiraja kulkee maantien poikki.

Hinkkasen apajat

Hinkkasen ranta-apajat. Ensimmäinen on Hinkkasen ja Väkiparran rajan kohdalla. Saattimet neljään syleen ja siitä vasemmalle Hiekkavalkamassa olevan suuren kiven kohtaan. 5-6 apajaa.

Hinkkasen pieni apaja. Perä Vehkasuosta ja saattimen merkit samat kuin nro 10:ssa. Talvinuotta-apaja. Nuottaa vedettiin siinä "peri Vehkasuost s.o. ran-

nasta pois päin. Nuottaa vedettäessä katsottiin sen paikka ensin samoista merkeistä kuin Viinakuurnassa, rinnakkaisnimi Pienapaja.

Perriiharjun apajat. Ensimmäinen apaja Hinkkasen rannan kohdalla, perä rannasta päin. Pöystinmäen "jallai" eroaa Alapapillan puutarhasta. Saattimilla vetää viisi sylvä. Nuottaa saa vetää aina Toivolon rannan kohtaan. Kahdeksan apajaa.

Larjavan nimistö jatku...

KAUKO
HINKKANEN

Kirjoittaja ennakoii, että tutkii jatkossa muidenkin kylien paikannimistöä taustoja

Laatokan puolustus, osa IV: Sotatoimista Valamon saarilla

Valamon saariryhmään kuuluu pääsaaren lisäksi kymmeniä muita saaria. Pyhittäjäisät **Sergei** ja **Herman** perustivat Valamon luostarin todennäköisesti 1100-luvulla. Saariryhmä kuului Ruotsiin vuosisadan ajan vuoden 1617 Stolbovan rauhasta vuoteen 1717, jolloin Karjalan valloittanut Pietari Suuri käynnistyi uudelleen luostarin kehittämisen. Nykyiseen muotoonsa Valamo on kehittynyt 1800-luvulla. Luostarin pääkirkon alampeli vihittiin vuonna 1892 ja ylätemppele vuonna 1896.

Valamon luostari siirtyi Suomen itsenäistyttyä Suomen ortodoksiselle kirkolle. Valamo oli pääosin venäjänkielinen myös Suomen kaudella. Luostariyhteisön bysanttilais-venäläinen perinne oli syntynyt vuosisatojen kuluessa. Venäläiseen traditioon kuului mm. juliaaninen ajanlasku. Luostariyhteisöllä oli aikojen saatossa sijaintinsa takia vahvat siteet karjalaiseen yhteiskuntaan. Suomen itsenäistyttyä ja yhteyksien Venäjälle katkettua Valamon etnisesti venäläisen yhteisön oli pakosta sopeuduttava suomalaiseen ortodoksisuuteen. Yhteisö ei sujunut alkuajoina ilman kitkaa.

Valamo oli ennen sotia suomalaisten suosima matkailukohde. Turisteja kiinnosti ennen kaikkea luostarin pääkirkko, jonka ylätemppeleä erityisesti ihasteltiin. Miltei jokainen matkailija piti velvollisuutenaan kiivettä pääkirkon kellotorniin. Saaren ainutlaatuisen luonnon lisäksi myös luostarin museo sekä luostarialueen ulkopuolella olevat skiiat ja erakkomajat viehättivät matkailijoita.

Talvisodan loppuvaiheessa Neuvostoliitto pommitti raskaasti Valamo. Suurin hyökkäys tapahtui 4.2.1940 kolmena aaltona, yhteensä 76 koneen voimin. Patterialueiden lisäksi pommitukset kohdistettiin myös pääluostarin alueelle.

Ilmahyökkäysten rajuauteen ja suureen pommimäärään nähden luostarin vauriot olivat hämmästyttävän pienet. Vuoden 1941 syksyllä irtautuessaan Valamosta neuvostojoukot räjäyttivät saarella muutamia rakennuksia, eivät kuitenkaan aivan luostarin ydinalueella.

Valamo oli henkireikä neuvostojoukoille elokuussa 1941, jolloin evakuoitiin yli 10 000 Rautalahden mottiin Laatokan luoteispuolella jäänyttä sotilasta luostarisaaressa kautta Leninradin rintamalle.

Suomalaiset ottivat Valamon uudelleen haltuunsa ilman varsinaisia taisteluja syyskuussa 1941. Sotatahtumien osalta jatkosota oli Valamossa rauhallinen. Valamossa oli paljon suomalaisjoukkoja, viimeiset poistuivat 20.9.1944.

Valamossa toimi vuosina 1940–41 merimiesammattikoulu ja sinne oli sijoitettuna jungmannikomppania. Asiasta kertova muistolaatta on kiinnitetty hotellirakennuksen seinään. Valamossa oli sotien jälkeen pitkän aikaa sotainvalidiin ja vammaisten hoitolaitos. Pääkirkkoa käytettiin muun muassa perunavarastona. Saari kuului Neuvostoliiton sisäisiin turistikohteisiin 1960–1970-luvuilla.

Luostarikäyttöön Valamon saari on elpynyt vasta 1990-luvulla. Pääluostarin lukuisissa rakennuksissa sekä eri puolilla saaristoa sijaitseissa skiiitoissa on

käynnistynyt ennennäkemätön, vaikkakin hitaasti etenevä restaurointi. Aikoinaan suunnattoman kauniit maalaukset pääkirkon ylätempelissä ovat kuitenkin vaurioituneet osin pommitusten, osin perunoiden varastoinnin vaikutuksesta niin pahoin, että toistaiseksi niistä on onnistuttu entisöimään vain muutama.

Patteriston esikunta luostarin kupeessa

Rannikkojoukkojen ensimmäiset osat tulivat Valamoon toukokuussa 1918. Valamon Saariaseaman nimellä toimintansa aloittanut sotilasyksikkö aloitti patterin rakentamisen Rautaveräjälle jo vuonna 1918 ja Niikkanaan keväällä 1919.

Sotilaiden läsnäolo luostarisaaressa vaikutti tietenkin paljon luostariyhteisöön. Aivan ensimmäinen sotilaskoulu tuli Valamoon Salmista, mutta länsisuomalaisien sotilaiden osuus tuli pian hallitsevaksi. Ymmärrettävästi kulttuurillinen yhteentöritys sekä armeijan suorittama omaisuuden ja kiinteistöjen haltuunotto kiristivät sotilaitten ja luostariyhteisön välejä. Aikalais-*ne tavaramäärät, jotka rykmentille otettiin luostarista eivät suinkaan olleet vähäisiä."*

Erityisen hankala asia lie-nee ollut luostarin yhteysaluksen s/s Valamon takavarikko ja palauttaminen. Aluksi III Patteriston esikunta, sen toimitusjoukkue ja osa henkilökuntaa perheineen sijoitettiin luostarin hotelliin. Elämän siellä sanottiin olleen väliin siivontonta. Syntyvaiheessaan olevan köyhän maan puolustuslaitoksen tarpeiden ja luostariyhteisön laillisten oikeuksien välistä juoppaa ku-

rottiin umpeen koko 1920-luku. Asioita puitiin mm. vuonna 1920 Sovinto-oikeudessa, joka määräsi valtion maksamaan korvauksia luostarille.

Tilanne normalisoitui vähitellen. Alkuhankaluuksien jälkeen kehitettiin molemminpuolista vuorovaikutusta. Tilanne parani heti sen jälkeen, kun Valamon yksikköön ruvettiin ottamaan enemmän sotilaita ortodoksiselta alueelta. Suuri merkitys oli myös pitkäaikaisen patteriston komentajan majuri **Gunnar Sandholmin** ja koko rannikkotykistörykmentin komentajan eversti **Eino I. Järvisen** määrätietoisella ja luostarin erityisaseman huomiolla työllä.

Vuonna 1924 luostari vuokrasi patteriston esikunta varten Alamajatalon, joka sijaitsi pari sataa metriä hotellista kaakkoon luostari-alueen rannalla. Kasvitarhojen ympäröimä Alamajatalo muodosti erillisen kokonaisuuden, vaikka sijaitsikin aivan luostari-alueella. Tämän vuoksi oli sekä luostarin että patteriston etu sijoittaa esikunta siihen.

Patteriston toimitusjoukkueen kasarmiksi vuokrattiin hotellista pari sataa metriä itään oleva yksikerroksinen kivirakennus.

Valamon patteriston numero muuttui vuoden 1928 järjestelyissä II:ksi. Patteriston henkilökunta ja luostarin johto sekä munkit solmivat pysyviä ystävyysuhteita. Pieni esikunta tukiosineen eläi läheisessä yhteydessä luostarin kanssa. Patteriston tarvitsema huolto, ennen kaikkea yhteysalustien palveli luostarin tarpeita varsinkin keli-rikkoajana. Patteriston henkilökunnan tarvitsemat kauppa- ja postipalvelut hyödyttivät myös luostaria.

Luostarin hotellin saunassa kylpivät yhdessä niin munkit, "rantapysyyn" henkilökunta kuin saaren harvalukuinen muu virkamieskuntakin.

Osittain patteriston käytössä ollut luostarin hotelli on pystyssä tänäkin päivänä. Hotellirakennus on valmistunut vuonna 1857 ja sitä on pariin otteeseen myöhemmin laajennettu. Rakennus on Valamon kaudneimpia. Se on otettu uudelleen hotellikäyttöön. Hotellin vierashuoneet ovat vaatimattomia, niukan yksinkertaisesti kalustettuja. Rakennuksen toisessa kerroksessa on vaatimaton kahvila.

Kuten 1930-luvulla, hotellirakennuksessa toimii nykyisin taas koulu. Ennen sotia monet koululaiset olivat sotilaitten lapsia. Nykyisin koulua käyvät Valamon kylän lapset. Luostarisaaressa on nykyisin yhteensä noin viisisataa asukasta. Heistä osa on aunuksenkarjalaisia vanhuksia, jotka tervehtivät turisteja suomen kielellä luostarin sisäänkäynnin tienoilla.

Esikuntarakennuksena toiminut vierashuone eli Alamajatalo oli vuonna 1865 valmistunut kaksikerroksinen tiilitalo. Se rakennettiin alun pitäen suomalaisia, usein vähävaraisia pyhiinvaeltajia varten. Rakennus säästy talvisodan pommituksissa, mutta suomalaisen palattua Valamoon syksyllä 1941 rakennus oli räjäytetty.

Tänä päivänä esikuntarakennuksesta ei ole jäljellä perustuksiakaan. Rakennuksen paikalla on Punalippuisen Laatokan laivaston muistomerkki. Muistomerkin kirjoituksessa ylistetään laivaston urhoollisuutta syksyn 1941 evakuointitehtävissä. Lähellä esikuntaa si-

jaitseva entinen patteriston komentajan kaksikerroksinen virka-asunto toimii edelleen asuntona.

Toimitusjoukkueen kasarmi vaurioitui talvisodassa. Pääosa rakennuksesta on kuitenkin edelleen pystyssä. Rakennus on nyttemmin peruskorjattu. Nykyvalamolaiset käyttävät siitä nimeä "flotskiidom" eli "meriväen talo".

Vuosina 1918–1919 Luostari-alueen pohjukkaan oli asennettu 75 mm:n rannikkotykki. Se poistettiin vähin äänin luostari-alueeseen huonosti sopivana.

Rannikkotykistön suunnitelmissa oli 1920-luvulla sijoittaa ilmatorjuntapatteri luostarin sisään-tuloa valvovalle Nikolskin saarelle. Saarella oleva skiiita oli – ja on tänäänkin – Valamon kiehtovimpia nähtävyyksiä.

Luostarin johdolle ei tietenkään ollut yhdentekevää, näkeekö matkailija luostaria laivalla lähestyessään ensimmäisenä kirkon risteineen vai tykkipatterin. Oli kyse Valamon symbolisesta hahmottamisesta. Myös puolustuslaitoksen johto ymmärsi lopulta asian. Vaikka kysymys nostettiin yhä uudestaan esiin, aina lopulta luovuttiin Nikolskin haltuunotosta. Kun tämän asian tiimoilta oli kulunut paljon aikaa ja tupakkaa, jäi tämän rakentamattoman Nikolskin patterin nimeksi, tosin epävirallisesti "Tupakkasaaren patteri." Jatkuu...

ERKKI MARTTILA
Laatokan puolustuksen perinneyhdistys ry

Kirjoitus on aiemmin julkaistu Jaakkiman Sanomissa

Kaiku on kiirinyt kauas

Viimeisessä Pyhäjärvi-lehdessä muisteltiin 100-vuotiaista "Pyhäjärven Kaiku" -urheiluseuraa ja mainittiin mm. seuran perustajajäsenet. Joukossa havaitsin (sittemmin vapaussodassa kaatuneen) setäni **Juho Ijaksen** nimen.

Koin siinä väläyksenä ahaa-elämyksen: Olen aina pitänyt koko pitkän elämäni jatkuneen ja jälkipolvillekin siirtyneen urheilu/liikuntainnostukseni lähtökohdalla lapsuudessa opittuja tapoja sekä ympäristön vaikutusta, mutta nyt huomasin, että selvää sukurasitustahan se on ollutkin!

Ja kun tuossa lehden pääkirjoituksessa toivottiin juttuja lukijoiden urheiluharrastuksista, kävin kelaamaan moninaisten muuttojen takia useasti vaihtuneita urheiluseurojani. Niitähän löytyi: Jalasjärven Jalas, Ori-mattilan Jymy, Kärkölan Kisa-Veikot, Lempäälän Kisa, Savion Sampo – näissä lähinnä yleisurheilua ja hiihtoa, vähän koripalloakin.

Nykyiset jäsenyysseuran (ja läjini) ovat: Keravan Urheilijat (suunnistus eri muodoissa), Tuusulan Voima-Veikot (ampumahiihto, ampumasuunnistus), Raisu Lumous (erävaellus, pyörä-ym. suunnistus), Vantaan Latu (polku- ja laturetket, vaellukset) sekä Otson Pojat/Alppilan Salamet/Pakilan Voimistelijat (ryhmävoimistelu).

Melkoisia liikuttajia ovat lisäksi monipuolinen reserviläisurheilu (Tuusulan Reserviläiset) sekä VAPEPA, eli vapaaehtoinen pelastuspalvelu maastoetsintöineen sekä Vantaan seniorijumppat.

Näistä, ja monista muista asioista elämän varrella,

Vapaussodan sankarivainajien muistomerkki v. 1990 Pyhäjärven kirkonmäellä. Paaden sivussa olevaa Juho Ijaksen nimeä tarkastelevat hänen Antti-veljensä jälkeläiset Sakari Ijas, Johannes Ijas ja Riitta Vuohelainen.

olen kertonut tarkemmin kirjassani "Jönningin joutavia".

Mutta tuo Juho-sedän perintö. Se näyttää jatkuvan vielä selvempänä seuraavissa polvissa: Poikani **Jouni** ja **Juha (Sakari)** perustivat jo poikasina epävirallisen Anttilan Urheilijat-seuran ja aikuistuttuaan tuon edellä mainitun Raisu Lumous -nimisen rekisteröidyn urheiluseuran – mukana myös **Martti**-veljeni pojat **Jari** ja **Markku**. Ja tuo Raisu Lumous vielä nykyin, jo yli kolmenkymmenen vuoden ikäisenä, porskuttaa edelleen lähes kahdensadan jäsenen jäsenen voimin harrastaen esimerkiksi suunnistusta, lentopalloa, jalkapalloa, kalastusta ja triathlon-lajeja. Näkyvimpinä aktiviteetteina ovat vuosittai-

set Terässika-kilpailut sekä Ikaalisten Kylpylä Volley -lentopalloturnaus.

Edellisen lisäksi Jounin poika **Joonas** oli mukana HJK:n jalkapallojoukkueessa sen voittaessa muutama vuosi sitten alle 16-vuotiaiden suomenmestaruuden. Ja tyttäreni **Kirsin** poika **Roberto (Roope)** pelaa koripalloa Kyproksen nuorten maajoukkueessa ja nykyisin amerikoissa Benediet-yliopistojoukkueessa.

Kirsi itse voitti au pair -vuosinaan mm. Ranskan avoimet suunnistuskilpailut

Ai että miten minä sitten olen pärjännyt noissa monissa kilpailuissa? Ei nyt kovinkaan kummoisesti, vaikka vuosien varrella eri-

laisia mitaleita onkin kertynyt kenkälaatikollinen. Mitäli löytyy jopa pullansyöntikilpailusta!

Mutta tavoitteena on ollutkin, varsinkin nyt ikäsarjoissa, enemmänkin uuden kokemuksen halu, taidon ja kunnon mittausta, terveyden ylläpito ja tuttujen, samanhenkisten kaverien tapaminen. Mutta jos nyt kehujaan ryhdyn, niin viime elokuussa olin Mikkelissä järjestetyssä ampumasuunnistuksen MM-kilpailuissa hopealla, ja vieläpä 70-vuotisten sarjassa (kun vanhempi sarjoja ei ollut)!

Ja sitten tunnustus: tuossa sarjassa oli tasan kaksi osanottajaa!

JOHANNES IJAS,
H80

Kotikokin kertomaa

MITÄ TEILLÄ SYÖDÄÄN?

Onko perheellasi ja suvullasi omia reseptejä tallessa? Kerro ne Vpl. Pyhäjärvi-lehden lukijoille Kotikokin kertomaa -palstalla.

Lottamuseon ohjeella mehuntekoon

Ensimmäisten makeita appelsiineja muistuttavien hedelmien arvellaan tulleen Eurooppaan 1400-luvun puolivälissä. Varhaiset Euroopassa tunnetut appelsiinilajikkeet olivat paljon happamampia ja karvaampia kuin lajikkeet, joita nykyään on totuttu käyttämään, eikä niitä ollutkaan tapana syödä tuoreena. Hedelmiä ja kukkia käytettiin pääosin hajusteina, lääkkeinä ja maustamaan liha- ja kalaruokia. Nykyappelsiinia muistuttavien makeiden lajikkeiden käyttö Euroopassa yleistyi 1600-luvun aikana.

Appelsiiniipuusta tuli Keski-Euroopassa niin suosittu, että niitä varten ryhdyttiin perustamaan erillisiä talvehtimishuoneita, joita kutsuttiin nimellä orangerie. Hallitsijat ja varakkaat aateliset suorastaan kilpailivat orangerioidensa suuruudella ja loistolla. Ne sisustettiin usein loistokkaasti pienillä suihkulähteillä, vesialtailla ja pienoisteoksilla. Kesäisin sitruspuut siirrettiin appelsiinihuoneista ulos kasvamaan ja orangeriat toimivat yhäisten juhla- ja huvittelupaikkoina.

Suomeen appelsiinit rantautuivat pysyvästi 1800-luvun puolivälissä, jolloin ne olivat vielä harvinaista herkkua, eikä suinkaan kaikkien saatavilla. Appelsiinit yleistyivät Suomessa melko hitaasti ja vielä sata vuotta sitten ne olivat harvinaista herkkua.

"Muutamia vuosia sitten pidettiin appelsiinien käyttöä taloudessa ylläpitävänä, vieläpä epäsiinämaallisenakin, mutta nykyään ei enää ajatella niin. Nyt tiedetään, että appelsiinit sisältävät tärkeitä C-vitamiineja ja siksi monet koettavat estää syysväsymyksen käyttämällä runsaasti appelsiineja." (Lotta Svärd-lehti No 5 vuodelta 1938)

Sotaa edeltäneinä vuosina totuteltiin meillä Suomessa käyttämään ruokataloudessa ulkomaalaisia elintarvikkeita. Tämä näkyy myös hyvin aikakauden naisten lehdissä, joissa rohkaistiin käyttämään ennakkoluulottomasti uusia raaka-aineita.

"Appelsiinit ovat virkistäviä ja maukkaita sellaisenaan, mutta niistä voi myös valmistaa monenlaisia jälkiruokia: hyttelöitä, vanukkaita, salaatteja jne. Sitten niitä voi säilöä usealla eri tavalla: niistä voi valmistaa mehua, hyttelöä, marmelaadia ym." (Lotta Svärd-lehti No 5 vuodelta 1938)

Lottamuseon arkistojen kätkeistä löytyi seuraava resepti.

Appelsiinimehu
3 appelsiinia
2 sitruunaa
2 kg sokeria
½ dl kiehuvaa vettä
50 g sitruunahappoa
2 l kylmää vettä

Pese appelsiinit ja sitruunat. Raasta niiden kuoret. Purista hedelmien mehu ja hiero se sokerin kanssa. Kun sokeri on imeytynyt hyvin mehuun, lisää raastetut kuoret, kiehuvaan veteen sekoitettu sitruunahappo ja kylmä vesi. Sekoita hyvin ja anna seistä kylmässä pari päivää. Tämän jälkeen siivilöi ja pullota puhtaisiin kylmiin pulloihin ja säilytä kylmässä. Mehu on hyvin voimakasta, joten juominen kannattaa aloittaa laimentamalla mehua esimerkiksi 1/3 osa mehua ja 2/3 vettä.

Tammikuussa 2016 avataan Lottamuseon, Laurean ammattikorkeakoulun ja Keudan ammattiopiston yhteistyönä tuottama Nostalgiset Naiset -blogi, jossa käsitellään 1920-1940-lukujen lifestyle-ilmioita. Luvassa lisää reseptiikkaa, kauneutta, terveyttä, muotia ja paljon muuta mielenkiintoista.

Lisätietoja: Lottamuseo p. 09 274 1077
sähköposti: info@lottamuseo.fi
www.lottamuseo.fi
www.facebook.com/lottamuseo

Helena Helsinkiin saattamassa: kupparinsarvet vain kalisivat...

Paimenpojan kertomaa: Helenan tytär, (ollut ikänsä Helsingissä): isä ja äiti olivat sopineet, että Helena menee tyttärensä luokse, kun ei enää tule toimeen omin avuin! Sain tehtäväkseni saattaa Helenan tyttärensä luokse.

Omaisuus oli haalittu pahvilaatikoihin, isompi nyytti, ja kupparinsarvipussi erikseen kalisi mukana. Tätä mie en suinkaan jätä...

Äetsästä liput Helsinkiin, ei muuta kuin vaunuun. Helenalla oli heti "tuttuja", kyseli ihmisiltä mihi sie mää? Mist sie uot tulos, mist päi sie uot kotosi, mitäs siul kuuluu ym.ym!

Yritin olla vähän kauempaan. Tampereella kuultettiin, että jatkamme noin

tunnin kuluttua.

Helena availi kukkaraan: Tuos on vähä rahhaa käy ostamas vaik namusii sil aikaa!

Koko matkan Helena läti, haasteli ihmisten kanssa. Helsingissä sarvipussi vaan kalisi, kun menttiin taxin luo.

Kimsut ja kampsut aution, Helena sanoi: Vissihä sie tiijet mis mei Lahja asuu? Taximies vilkäisi ja sanoi: Kyllä tiedän, kun kuulen osoitteen! Eerikin-katu 31, sanoin.

Perillä tytär Lahja kyseli kuulumiset ja miten matka meni? Ihan hyvin, sanoin, äidilläsi vaan oli paljon tuttuja junassa. Nii kyllähä äiti haastelee... ja hymyillä!

Sitten käytiin purkamaan ja avaamaan tavaroita. Mitä sie tälläsii tuot tän? Missie tätäki tarviit? Mitä siul tuos isos nyytis on? Mie otin omat tilavaatteet mukkaa, sanoi Helena!

Kylhä Helsingis petivaatteita on, ja mikä se pieni pussi on, herra isä, sarvetta kalisee... Mitä sie näilläki teet tääl Helsingis.

Helena oli pahoittanut mielensä ja sanoi: Itkun sekaisesti: Eihä miul muuta omaisuutta uokaanko kupparin sarvet.

Menneitä muistellen

MIKKO VESIKKO

Pyhäjärvi-
Säätiön
stipendinsaaja:

Missä olet,
mitä teet,
mitä kuuluu?

Laita lehteen
kuulumisasi!

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön

Adressit 10 euroa kappale + postituskulut.
Tilaukset:
Juhani Forsberg
Ryytimaantie 19 A 8
00320 Helsinki,
puh. 050-511 2899
tai

Mistä löydän hyvän lahjan?

Tässä vihje: Hanki kirjapari *Kaunista Vpl Pyhäjärveä*, osat I ja II. Yhteensä 736 sivua ja 1750 kuvaa. Koko A4.
Hinta vain 95 euroa + läh. kulut. Lisätietoja ja tilaukset: taubila@pp.inet.fi tai 044 564 1040
Noudettavissa myös johtokunnan jäseniltä ilman lähetyskuluja.
Sekä <http://vpl-pyhajarvi.fi/kirjapuoti>
Suvannon seutu 1917-1921 elämää ja ihmiskohtaloita 336 s. Hinta 40 euroa. Tilaukset puh. 040 021 3369. Suvanto-kirjaa vain tästä numerosta 040 021 3369 tai sähköpostistani.
Numerosta 044 564 1040 vain Kaunista Vpl Pyhäjärveä.

Vpl. Pyhäjärvi -tuotteita edullisesti lahjaksi ja omaan käyttöön

Hanki nyt **vaakunapaita**, jota saatavana jälleen kaikissa pohjaväreissä valkoinen, helmenharmaa ja musta. Tuote, juuristamme kertova Vpl. Pyhäjärven vaakunapaita, sopii esim. lahjaksi ja asukseksi tuleville kotiseutumatkooille, vaikka koko ryhmälle. Aidon värisellä Vpl. Pyhäjärven vaakunan kuvalla ja tekstillä PYHÄJÄRVI VPL varustettua erittäin hyvälaatuista T-paitaa löytyy valkoisissa ja mustissa sekä V- että pyöreällä kaula-aukolla, mutta helmenharmaissa vain pyöreäaukkoisena. Koot S, M, L, XL hinta 15 e/kpl ja isommat koot XXL ja XXXL 20 e/kpl. Mustia V-aukkoisia vain muutama iso koko jäljellä.

Seuran 50-vuotishistoriikki (2007) tarjoushintaan 10 eur/kpl. Hanki myös kirja **Suvannon seutu 1917-1921**, elämää ja ihmiskohtaloita: hinta jäsenille 30 euroa, muille 40 euroa.

Postitettaessa lähetyksiin lisätään postituskulut. Tilaukset ja tiedustelut toistaiseksi ainoastaan Kaisa-Liisa Korhonen 050-590 5433, e-mail kaisaliisa.korhonen@kolumbus.fi (huom. muuttunut sähköpostiosoite)

Vpl. Pyhäjärvi-seura ry

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiöltä tuotteita itselle tai joululahjaksi:

Pyhäjärvi-kirja
350 s. Reino O. Kukko – Kaarle Viika, 1989.
Historiaa sanoin ja kuvin, sekä murrenasanasto selityksineen.
Hinta 25 euroa.

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön 60-vuotishistoriikki
136 s. Reino Aikiä, 2008.
Runsaasti kuvia ja muisteluja säätiön alkua ajoilta ja eri paikkakunnilla pidetyistä Pyhäjärvijuhlista ja muista pyhäjärveläisten tapahtumista.
Hinta 20 euroa.

Suvannon seutu 1917-1921, elämää ja ihmiskohtaloita
336 s.
Suvannon seudun paikallishistorian työryhmä, 2015.
Hinta 40 euroa.

Vpl. Pyhäjärvi-pöytästandaari
Suunnittelu Kaarle Viika, 1963. Hinta 42 euroa.

Vpl. Pyhäjärvi-isännänviiri
Koko 45x400 cm.
Suunnittelu Kaarle Viika, 1992. Hinta 75 euroa.

Hintoihin lisätään postituskulut.

Tilaukset ja lisätiedot säätiön asiamies Pirjo Kiiala, puh.0442815 047 tai [pirjo.kiiala\(at\)gmail.com](mailto:pirjo.kiiala(at)gmail.com).

PYHÄJÄRVI-SÄÄTIÖN KOTISIVUT
löytyvät osoitteesta:
www.karjalanliitto.fi/vplpyhajarvisaatio

OSALLISTU MYÖS YHTEISEN PITÄJÄLEHTEMME TEKOON!
Laita tarjolle kuvia ja kirjoituksia.
Toimituksella on oikeus muokata aineistoa.

TAPAHTUMAKALENTERI

Pyhäjärvi-seura viettää yhteistä joulujuhlaa Kurkijoki-seuran kanssa su 13.12. klo 14 Karjalatalolla, Wiipurisalissa. Puuro ja kahvi 10 e. Arpajaiset. Tervetuloa!

Tampereen Seudun VPL Pyhäjärvikerhon pikkujoulu vietetään lauantaina 12.12. klo 15.30 Ravintola Frans Emilissä, F. E. Sillanpään katu 2, Tampere. Tilaisuuden hinta on 20 euroa, sisältäen ohjelman lisäksi jouluterian ja kahvit. Arpoja myytävänä. Arpajaisvoittoa otetaan vastaan. Tilaisuudessa Pirjo Aikäs soittaa, laulaa ja laulattaa. Lisäksi muuta ajankohtaan sopivaa ohjelmaa. Ota ystäväsi mukaan, tilaisuus on kaikille avoin, joten ei edellytetä yhteyksiä Pyhäjärvelle. Ilmoittautumiset 5.12. mennessä Aila Kuhlmanille puh. 040 596 5721. Sydämellisesti tervetuloa! Seuraava kerhon tarinatuokio on keskiviikkona 13.1.2016.

Lahden seudun Vpl Pyhäjärvi-kerhon joulukuun tapaaminen joululounaan merkeissä torstaina 10.12. klo 13 alkaen Lahden Upseerikerholla, Hennalankatu 259. Hinta 29 euroa. Ilmoittautumiset 1.12. mennessä Raimo Musakalle puh. 0505280426. Tervetuloa!

Tervehdi ystäviä, tuttuja ja yhteistyökumppaneita Pyhäjärvi-lehden välityksellä.

Joulutervehdykset Pyhäjärvi-lehteen

pe 11.12. mennessä, hinnat:

Yksityishenkilöt,
enintään kaksi riviä, 10 euroa.

Kehysilmoitus 2 x 50 mm, 20 euroa.

Kehysilmoitus 2 x 100 mm, 40 euroa.
Alv. 24 % sisältyy hintaan.

Seuraava Pyhäjärvi-lehti ilmestyy joulun alla.

Aineistot toimitukseen viimeistään **pe 11.12.2015** mennessä, kiitos!

vpl. Pyhäjärvi

Julkaisija: Vpl. Pyhäjärvi-Säätiö
Kotisivut: www.karjalanliitto.fi/vplpyhajarvisaatio

Päätoimittaja:
Marjo Ristilä-Toikka
Korpimetsontie 16
37570 Lempäälä
puh. 040 730 2622
marjo.ristila-toikka@kolumbus.fi

Tilaukset, jakeluhäiriöt ja osoitteenmuutokset:
Toimitus, päätoimittaja
Rautasemantie, Lempäälä
kts. yhteystiedot vierestä

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön asiamies
Pirjo Kiiala
Lamminkankaantie 12
33420 Tampere
puh. 044-2815047
pirjo.kiiala@gmail.com

Sivunvalmistus:
Marjo Ristilä-Toikka

Toimitusneuvosto:
Juhani Forsberg, Pertti Hakanen, Pirjo Kiiala, Kirsti Naskali, Esko Pulakka, Markku Pärssinen ja Marjo Ristilä-Toikka.

Toimituksella on oikeus lyhentää ja muokata lehteen lähetettyä aineistoa.

Painopaikka:
Botnia-Print Oy
Kokkola

Tilaushinnat: koti- ja ulkomaat 30 euroa/vsk.
Ilmoitushinnat (pmm): kuolinilmoitukset.....0,70 e
tekstissä.....0,80 e
pienin ilmoitus.....20 e
Hintoihin lisätään alv. 24%